Bestel
NU
de
KALENDER
1950
(Zie blz. 21)

Oost en West

„Wij moesten terug, maar anders....” De Nederlandse soldaten, die met de „Tabinta” uit Indonesië terugkwamen, hadden dit spandoek op de brug van het schip aangebracht. De leuze vormt een laatste herinnering aan alles, wat de Nederlandse militairen in Indonesië voor orde, recht en veiligheid verrichtten. En zij vormt een bewijs te meer voor het feit, dat de soldaten zelf met verdriet in het hart hun prachtige taak hebben prijsgegeven.....

2e Jaargang
. 19
4 December 1949
sse nummers 50 ct.

© R. Marnette

De Nederlandsche
Handel-Maatschappij, N.V.

DEVIEZENBANK

verstrekt gaarne inlichtingen
omtrent- en belast zich met de
uitvoering van alle

BANK-, EFFECTEN-
EN ASSURANTIEZAKEN

★

Hoofdkantoor : Amsterdam
Vijzelstraat 32

Meer dan 100 kantoren in binnen- en buitenland
NEWYORK LONDEN TANGER

H. ten Cate Hzn. & Co.
N.V.
ALMELO

◉

Katoenen- en Kunstzijden-
Manufacturen

PHs. VAN OMMEREN's
SCHEEPVAARTBEDRIJF N.V.
ROTTERDAM

Cargadoors - Expediteurs
Zeerederij (vracht- en tankvaart)
Riviertankrederij
Tankopslagbedrijf
Algemene- en Tankchartering

●

Agenten van geregelde lijnen op:
Verenigde Staten, Canada, Zweden, Groot Brittannië
en Ierland.

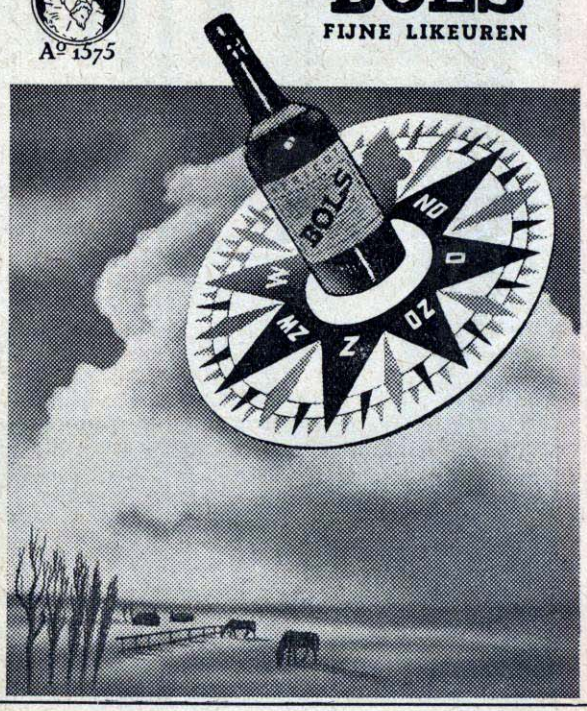
Eigen kantoren te:
Amsterdam, Londen, Antwerpen, Brussel, Gent, Parijs,
Straatsburg, Hamburg, Düsseldorf en New York.

In alle windstreken . . . . **BOLS-LIKEUREN!**

Of ge U nu benoorden de evenaar bevindt, of ten zuiden er van, of diep in het hart van het Oostelijk Halfrond, of van het Westelijk . . . Overal zal men U Bols-likeuren offreren. Apricot Bols wellicht, of Bols Crème de Menthe, of Bols Dry Orange Curaçao . . . . Likeuren van wereldvermaardheid.

LUCAS BOLS Aº 1575

BOLS
FIJNE LIKEUREN

Een nieuw begin

Nu, de strijd is gestreden. De strijd, die begon toen, enkele uren na de Japanse overval op Pearl Harbour, Nederland en Nederlands-Indië aan Japan de oorlog verklaarden, is ten einde. De strijd, waarin de Nederlanders lange tijd als dappere bondgenoten zijn geëerd en vervolgens door Australiërs — die zij voor een invasie behoedden —, door Engelsen en door Amerikanen als koloniale onderdrukkers werden uitgekreten, is uitgestreden. In die strijd hebben eerst, van December 1941 tot Maart 1942, verscheidene duizenden strijders van Leger, Vloot en Luchtmacht het leven verloren. Vervolgens stierven, in de jaren van 1942 tot 1945, ongeveer 35.000 Nederlandse mannen, vrouwen en kinderen in de Japanse concentratiekampen, terwijl honderdduizenden Indonesiërs door de Japanse onderdrukking zijn gestorven. In de nieuwe strijd, die begon doordat de Engelse bevrijders sinds September 1945 moedwillig en opzettelijk het door de Japanners ingestelde regiem-Soekarno erkenden en de Nederlanders negeerden, zijn wederom ongeveer 3000 soldaten en officieren van het Nederlandse en het Nederlands-Indische Leger gestorven. Voorts zijn in die periode van eind 1945 tot heden opnieuw honderden Nederlandse mannen en vrouwen vermoord, terwijl het aantal Indonesische slachtoffers in dit tijdperk vele tienduizenden bedraagt.....

* * *

Dit is een balans. Een balans in bloed, tranen en mensenlevens. De balans ener revolutie, welke door de Japanse vijand begonnen en door Geallieerde vrienden begunstigd, een einde heeft gemaakt aan Nederlands-Indië.

Is het nuttig, dit zo scherp te stellen? Ja, dat is nuttig en onvermijdelijk. Dat is een ereplicht.

Het is een plicht jegens de duizenden die, door Nederlandse schuld zeer slecht gewapend, als helden stierven in de strijd tegen Japanse overweldigers. Het is een plicht jegens die andere duizenden die, honger en mishandeling verdragend in de Japanse kampen, tot in hun stervensuur de zekerheid der overwinning behielden. Het is een plicht jegens die andere tienduizenden die, nadat zij de kampgevaren overleefd hadden, liever in Indië bleven werken aan de wederopbouw dan in Nederland herstel te zoeken.

Het is bovenal een plicht jegens de honderdduizenden Indonesiërs, die trouw bleven. Die zich verzetten tegen de Japanners èn tegen de eigen terroristen. Die, zoals zo talloze loerahs, wedono's en desahoofden, overal hun plicht weer deden, waar onze soldaten de terreur even verdreven. Die trouw bleven, zoals de Ambonnezen, de Timorezen, de Menadonezen en zo ontelbaar vele anderen, die g e l o o f d e n in Nederland en in Nederlandse beloften.

Aan hun aller nagedachtenis, zo zij stierven en aan hen allen, zo zij nog leven, zijn wij verplicht openlijk en hard en eerlijk uit te spreken, dat zij hun leven vergeefs gewaagd en opgeofferd hebben. Er zijn vele nieuwe graven in Indië. Praalgraven en massagraven en eregraven. En talloze graven die, reeds door gras en alang-alang overwoekerd, eenzaam en vergeten zijn. Aan allen, die in die graven rusten, denken wij met gebogen hoofd.

* * *

Aan hen allen denken wij met eerbied en met schaamte.

Aan de betrokken Engelse, Amerikaanse, Australische en andere buitenlandse kringen, die Nederland dwongen tot zo smadelijke abdicatie, denken wij met wrevel.

Aan de Nederlanders, die vergeefs getracht hebben een betere gang van zaken te bereiken, denken wij met medegevoel. En aan die andere Nederlanders die, hetzij moedwillig, hetzij onkundig, machteloos en onbekwaam, deze ontwikkeling hebben bevorderd, denken wij met minachting. Over hen allen kan men het oordeel aan de geschiedenis overlaten — het traditionele oordeel der historie over mannen, die de levensbelangen van hun volk verspeelden.

* * *

Goed, dit alles is voorbij. Als aanstonds de souvereiniteit wordt overgedragen aan de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië wordt onder een geschiedenis van enige eeuwen een onherroepelijke streep gezet. Dan kan men nog aan het oude Indië terugdenken als aan het land, dat wij zo hebben liefgehad en waaraan velen onzer hunne beste krachten wijdden; maar verder heeft dat terugzien geen betekenis. Dan moeten wij vooruitzien.

Dan moeten wij vooruitzien naar de toekomst en onze houding bepalen jegens het nieuwe Indonesië.

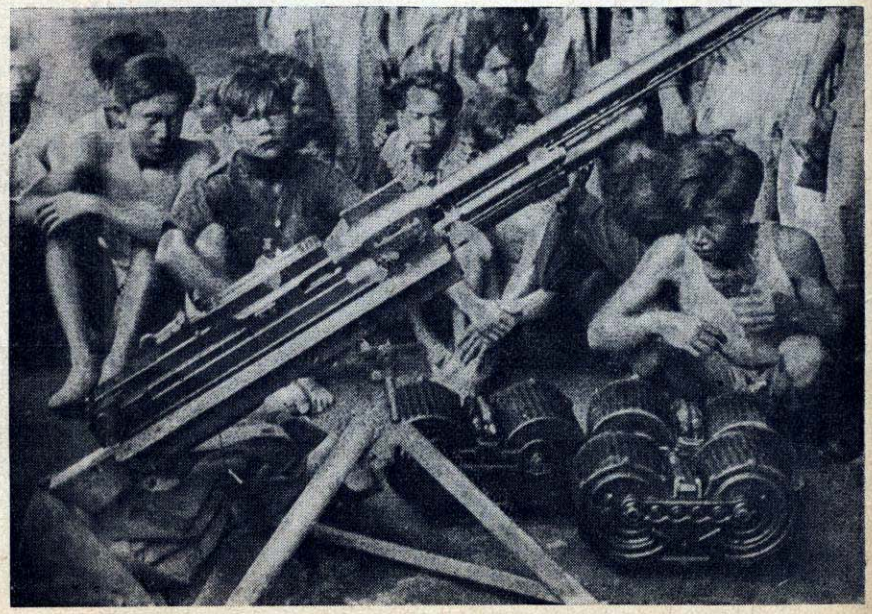
Dan zal men tot de merkwaardige ervaring komen, dat zelfs fel-Republikeinse Indonesiërs eerder en liever samenwerken met Nederlanders, die hard en eerlijk trouw bleven aan eigen inzicht en eigen beginsel, dan met vele binnen- en buitenlandse meelopers en profiteurs, die zich thans met uitgestoken handen rondom hen verdringen. Tot die samenwerking met allen, die Indië voor terreur en chaos en communisme willen behoeden, zullen wij m o e t e n besluiten. Dit zal velen onzer moeite kosten. Dit zal veel begrip en veel vergeven vergen. Dit zal veel zelfoverwinning nodig maken. Maar het zal m o e t e n, willen w ij althans trouw blijven aan onze roeping jegens Indonesië en allen die daar wonen. Trouw ook aan onze zelfgekozen taak: de versterking van de culturele banden.

Dit wordt een zware en moeilijke taak.

Dit wordt een taak, die wij te noodzakelijker moeten verrichten, als over enkele dagen in geheel Indonesië behalve op Nieuw-Guinea, de Nederlandse driekleur dan eindelijk voor goed wordt neergehaald. Als onze vlag omlaag gaat, zal menigeen het hoofd buigen — en nochtans m o e t e n wij aanstonds het Indonesische rood-wit begroeten als bevriende kleuren..... Wie zal ons de kracht daartoe geven? Wat moet ons de kracht schenken, om ons dan niet te verliezen in verdriet en in verbittering?

Die kracht, vrienden van Oost en West, zullen wij slechts uit één bron kunnen putten. Zij is te vinden in onze genegenheid, onze toewijding, onze liefde voor Indonesië. Zo ooit, dan worden deze gevoelens thans op de proef gesteld. Zo ooit, dan behoren wij die thans en in de toekomst ongeschonden te bewaren. Want zij alleen zijn het, onze toewijding en onze genegenheid, die de schrale en dode letter van de Unie warm en levend kunnen maken en die op den duur kunnen verenigen, wat door haat en onrecht werd gescheiden.

d. K.

Nauwkeurig één jaar geleden, op 23 December 1948, werden te Djocja deze Republikeinse verzetslieden door de Nederlandse soldaten gevangen genomen, compleet met hun moderne Engelse wapens. Thans, één jaar later, ligt het bewaken van orde, rust en veiligheid in hun handen.....

TERNATE en MOROTAI

Iedereen zal onder de indruk komen, wanneer hij voor de eerste maal het machtig natuurschoon aanschouwt, dat hem omringd bij de nadering van Ternate. Alle spraak verstilt en het past ook niet, anders dan in stille deemoed te genieten van datgene wat de Grote Schepper in dit land van drijvende vulkanen gewrocht heeft, want woorden schieten hier te kort.

Voor onze boeg torent de 1700 meter hoge Piek van Ternate, vroege zonnestralen kussen de wolkenloze top. Aan stuurboord passeren we het eilandje Hiri en voor aan bakboord verheft zich de Piet van Tidore. Tussen de twee pieken is het eiland Maitara zichtbaar. Het is Alice's wonderland in natura !

Daar is nog de bekoring van eeuwenoude Nederlandse geschiedenis, die in dit sprookjesachtige land nog immer haar stenen sporen heeft; vervallen en door tropische plantengroei overwoekerde forten en graven van lang vergeten mensen. Hun handel en wandel was wel is waar niet altijd vlekkeloos, maar het waren toch kerels, die vaak onder onbeschrijfelijke moeilijkheden op deze, van de grote wereld zo ver verwijderde eilandjes, geleefd en gewerkt hebben.

De tijden zijn veranderd; het boek der koloniale geschiedenis is vol geschreven en dicht gedaan, maar een nieuwe taak ligt er voor de Nederlander, de taak van bouwen aan de grote toekomst van dit land en zijn volk.

Ik moest hieraan denken — zo vertelt een reiziger in een Indisch blad — toen ik daar op Ternate een Nederlandse vrouw ontmoette, die haar leven wijdde aan deze taak; een dappere vrouw, die onder zeer primitieve omstandigheden werkt aan de opvoeding van Ternataanse meisjes. Zo zijn er velen, oudere en jonge Hollanders, in de onmetelijke uitgestrektheid van Indonesië.

Economisch is het eiland Ternate van geen groot belang; het levert wat copra, doch het is daarbij een centrum voor de afscheep van copra, welke voornamelijk van omliggende eilanden komt. Rondom het eiland loopt een weg, welke thans voor een groot gedeelte niet bruikbaar is; men heeft het plan deze weg weer te herstellen. Reeds uit economisch oogpunt zou herstel gerechtvaardigd zijn; bovendien zou het toerisme er mee gediend zijn. Door de deplorabele toestand, waarin de weg nu verkeert, zijn verschillende interessante punten van het eiland niet of heel moeilijk te bereiken. Ik mag hier even bij vertellen, dat de Piek van Ternate taboe is voor vrouwen. Men krijgt in Ternate geen gids voor de top, wanneer men dames in zijn gezelschap heeft of men krijgt onderweg in de hogerop gelegen kampongs moeilijkheden met de bevolking. Zij is er nl. van overtuigd, dat wanneer een vrouw de top betreedt er een aardbeving of zelfs een uitbarsting van de vulkaan op volgt !

Zoals vele andere plaatsjes in de Molukken heeft ook het stadje Ternate van de oorlog veel geleden; relatief is er echter na de oorlog heel wat meer gebouwd dan in Menado. Verscheidene woonhuizen zijn er klaar; meer komen er in aanbouw. Een belangrijke restauratie ondergaat op het ogenblik ook het oude paleis van de Sultan, dat in 1815 tijdens het Engelse tussenbestuur werd gebouwd. Jarenlang is het als museum gebruikt sinds de oude Sultan in 1915 naar Java werd verbannen. Thans gaat het, verbeterd en gemoderniseerd, weer als residentie dienen voor de tegenwoordige Sultan en zijn echtgenote, de Toean Poetri, zuster van de Sultan van Batjan.

We verlaten Ternate 's avonds als het reeds donker is om de volgende ochtend Morotai te bereiken. Van Halmaheira's Noord-Westkust die heel mooi moet zijn, zien we slechts wat donkere berg-contouren. Morotai ligt ten noorden van Halmaheira, precies tegenover de Kaoe-baai, welke door de Noord-Oostelijke en Noord-Westelijke armen van Halmaheira omsloten wordt. Vóór de oorlog hebben weinigen geweten dat Morotai bestond of dat het bij de Indonesische archipel hoorde. Men heeft het misschien wel op school geleerd, maar ongetwijfeld wist niemand er iets van te vertellen en namen op zichzelf worden gauw vergeten. Tijdens de oorlog werd Morotai plotseling heel belangrijk, doordat MacArthur in de moeizame worsteling om bases op de weg naar de Philippijnen, de gunstige strategische positie van Morotai ontdekte. Aan de zuidkant van het eiland bevindt zich een langgerekte landtong, die in tegenstelling tot het bergachtige eiland, betrekkelijk vlak is. De harde grond - de landtong moet oorspronkelijk een uitgestrekt koraal rif zijn geweest - is bij uitstek geschikt voor de aanleg van airstrips.

Amerikanen en Australiërs landden er gelijktijdig in 1944. Over de gehele landtong werd een net van brede, rechte wegen aangelegd. Niet minder dan 7 airstrips naast elkaar maakten van Morotai een belangrijke luchtbasis. Enorme voorraden oorlogsmateriaal werden aangevoerd ter voorbereiding van de doorstoot naar de Philippijnen. Voor deze aanvoer werden steigers gebouwd, waaraan 12 grote transportschepen gelijktijdig konden lossen. Er moet toen grote bedrijvigheid hebben geheerst.

Voor onze „Kasimbar" zijn er nu geen steigers; alles wat daarvan over is, zijn enkele wiebelende steigerpalen, die zich met moeite overeind houden. De talloze metalen caissons, die tussen de steigerpalen waren vastgemaakt en die de steigers droegen, zijn alle doorgeroest en geheel of gedeeltelijk gezonken. Zover het oog reikt liggen langs de kust in het water of op het strand Amerikaanse landingsvaartuigen en allerlei rommel, die de oorlog er heeft achtergelaten. Een half in het water verzonken Dakota maakt dit desolate beeld volledig. Het wordt slechts ietwat verzacht door jonge, frisse vegetatie, welke scherp contrasteert tegen de hardgele koraalgrond.

Toch is dit oord niet zo verlaten als de triest uitziende kuststrook zou doen vermoeden. De door de geallieerden op de landtong aangelegde basis bestaat nog en is — althans gedeeltelijk — ook nog in gebruik. Bovendien heeft de luchtvaartafdeling der N.N.G.P.M. van Sorong (Nieuw-Guinea) er nog haar basis, terwijl ook de K.L.M. nog altijd haar Molukken-lijn op Morotai laat eindigen. Er is sprake van, dat beide Morotai gaan verlaten, zodra er een vliegveld bij Sorong is aangelegd. Tot dusver weet echter nog niemand waar precies dit vliegveld zou moeten komen te liggen !

Verder exploiteert de Dienst van het Boswezen op Morotai een houtzagerij en ligt aan de noordkant van de landtong nog het dorpje Dairoeba, waar wat Chinese tokohouders o.a. handelen in artikelen uit de toko van de olie op Sorong, maar dan tegen prijzen, die enige malen vermenigvuldigd zijn.

Historisch besluit

Het historisch ogenblik is dan metterdaad aangebroken: het ogenblik waarop Indonesië als souvereine staat zijn eigen weg gaat. Weliswaar blijft door de Unie nog enig verband met Nederland bestaan, maar ieder weet hoe los en luchtig de RTC-accoorden deze verhouding hebben gemaakt.

Ter duurzame illustratie van dit historisch ogenblik drie foto's. Boven ziet men het Nederlandse ministerie aan de ministerstafel tijdens de beraadslagingen over de wetsontwerpen inzake de nieuwe status van Indonesië in de Tweede Kamer. De bezorgdheid is op menig ministerieel gelaat te lezen....

Rechts: terwijl de heer Schouten de bezwaren van de Anti-Revolutionnairen uiteenzet, begeeft de heer Romme zich naar een fractiegenoot. Ook de heer Romme is bezorgd.....

En tenslotte brengt de onderste foto de belangstelling in beeld, welke tijdens de beraadslagingen der Tweede Kamer op het Binnenhof getoond werd. Daar werd ook een demonstratie door de „minderheden" gehouden, zijnde dit de Ambonnezen, de Timorezen, de Menadonezen en anderen. Nu, men kan aannemen, dat ook in die kringen bezorgdheid heerst.

Zo kwamen dan de wetten tot stand, waarmede een onherroepelijk einde werd gemaakt aan die grootse staatkundige en geestelijke schepping: Nederlands-Indië.

Niemand was tevreden en niemand heeft gejuicht. Dat was te begrijpen; de regering zelve heeft verklaard, dat menig onderdeel haar niet bevredigt. Zij meent echter onder de gegeven omstandigheden het best-mogelijke of het minst-slechte bereikt te hebben. Nu, dit doet tenslotte weinig meer terzake.

Waar het thans op aankomt is de vraag, of Indonesië in staat zal zijn om, vrij en onafhankelijk en souverein, zijn volken dezelfde welvaart, dezelfde veiligheid en dezelfde democratische vrijheden te verzekeren als die, welke in het vroegere Nederlands-Indië bestonden.

Sang Merah Poetih

ROOD-WIT: de vlag van Indonesië

De vlag gaat neer.....

Sinds jaren heeft de oppositie de volken van Nederland en Indonesië het schrikbeeld voorgehouden van die Nederlandse vlag die, zou men niet tot inkeer komen, voor goed omlaag zou gaan.

Dan bedacht men, hoe lang het rood-wit-blauw in Indië gewapperd heeft. Men dacht aan de optochten en de parades, de paleizen en de oorlogsschepen, de feesten en de gedenkdagen en de plechtigheden. Altijd: dat rood-wit-blauw.

Men dacht ook aan de verre buitenposten. Aan de eenzame oorden ergens diep in de wildernis. Aan de kleine eilanden, verloren in een eindeloze zee.

Altijd was daar in die eenzaamheid dan ergens de bestuurspost; altijd was daar dan dat rood-wit-blauw....

En men kòn zich niet voorstellen, dat die eenmaal voor goed omlaag zou gaan.

Nu, over enige dagen gebeurt dat dan.

Dan is het zo ver.

Dan gaat metterdaad de Nederlandse vlag omlaag.

Gij kunt wel geloven, dat menigeen de tanden even op elkaar moet zetten. Gij kunt wel geloven, dat er mensen zullen zijn, die dan al hun zelfbeheersing nodig hebben. Gij kunt wel aannemen, dat onder die mensen niet alleen Nederlanders, maar ook vele Indonesiërs zullen zijn. Want er rusten in de Indonesische grond ontelbare Indonesiërs, die stierven - alleen omdat zij geloofden in die Nederlandse vlag.....

Er zullen mensen zijn in Indië, die zullen bedenken wat die vlag betekende. Rood, wit en blauw. Orde, recht en veiligheid.

Nu, die vlag gaat dan omlaag. Zij gaat omlaag op het Paleis Koningsplein en op het Paleis in Buitenzorg; zij gaat omlaag op alle bestuurskantoren; zij gaat omlaag overal daar, waar zij in Indonesië tot vandaag de dag nog wapperde.

Goed, wij hebben dat niet tegen kunnen houden. Goed, zo'n vlag is maar symbool. Goed, wij hebben in Indië eeuwen lang die vlag zeer hoog gehouden en wij hebben de laatste vier jaar van deze eerste helft der twintigste eeuw zeer vele Nederlanders en nog meer Indonesiërs voor die vlag laten sterven.

Hoe dit zij: dat rood-wit-blauw verdwijnt.

Men kan het misschien op de Kerstdagen nog hier en daar zien, maar dan verdwijnt het. Dan zult gij dat fiere rood-wit-blauw nimmer meer zien waaien, zo min als gij het Wilhelmus ooit nog meer zult horen.

Dan regeert rood-wit.

Sang Merah Poetih.

Nu dit aanstonds de nationale vlag zal zijn van Nederlands los-vaste Uniegenoot, de Verenigde Staten van Indonesië, is het leerzaam althans iets te weten van die vlag, waaruit ons blauw verdwenen is. Rood-wit is niet langer de vlag van de opstand. Het is de nationale vlag van Indonesië. Hoe komt die zo rood-wit?

Om dit te vernemen kan men niet beter terecht dan bij een medewerker van de Nieuwsgier in Batavia, een dagblad dat sinds lang met de Indonesiërs de beste relaties onderhoudt en dat ons derhalve het best over die rood-witte vlag kan voorlichten.

De rood-witte vlag als symbool van het nationale Indonesië is ouder dan de meesten weten. Zij werd voor het eerst in 1922 gehesen door „Perhimpoenan Indonesia" en nog wel in Nederland. Toen vertoonde zij nog de banteng-kop in het midden. Haar eerste lustrum vierde zij in Indonesië. De „Partai Nasional Indonesia" hees haar in 1928 te Bandoeng. Een jaar later ontplooide zij haar kleuren in Batavia op het congres van de Indonesische studenten, thans voor het eerst, zoals wij haar thans kennen, als een vlag „bestaande uit twee horizontale banen, rood boven, wit onder".

Hoe is men tot de keuze van deze vlag gekomen?

Nog in 1944 hebben de volksleiders ir. Soekarno en drs. Moh. Hatta een comité gevormd met als taak een wetenschappelijk onderzoek in te stellen naar de oorsprong van het Rood-Wit als nationale vlag. Zeer snel daarop diende de commissie een uitvoerig rapport in. Hieronder is gebruik gemaakt van enige details daaruit, zoals het gepubliceerd is in „Mimbar Indonesia" van 16 Augustus 1948.

De Westerling is gewend aan kleuren een zekere symbolische waarde toe te kennen: rood — liefde, groen — hoop, blauw — trouw, wit — reinheid, enz. Ook het Oosten kent deze symboliek. Zij is er zelfs sterker ontwikkeld dan in het Westen en wordt vaak opgenomen in een klassificatie-systeem, waarbij telkens een bepaalde kleur correspondeert met een bepaald beroep, een dag van de week, een windstreek etc. Men kan zeggen, dat de waarde, die de rode en de witte kleur in de symboliek van Indonesië innemen, nagenoeg overeenstemt met de waarde, die er in het Westen aan wordt toegekend. Dat ligt ook voor de hand, wat zou wit symbolisch anders kunnen voorstellen dan begrippen als reinheid, zuiverheid en rood anders dan moed, kracht en liefde?

Doch hiermede is de symboliek niet uitgeput. Nieuw samenhangend met de klassificatie is in het gehele Oosten de voorstelling van de cosmos in zijn twee polaire componenten. Wij vinden haar bijv. in de beide groepen van de wajang-koelit en in de Pat Kwa, het bekende Chinese achthoekige teken, in het midden waarvan men de Im Jang Tjoe aantreft, een ronde figuur, samengesteld uit twee visachtige vormen, de ene wit, de andere zwart, het licht en de duisternis, tezamen de cosmos.

Ook het Rood-Wit wordt wel in deze geest opgevat: het rood, de kleur van het bloed — stelt dan het lichamelijke voor, het wit het onstoffelijke — de geest. Tezamen vormen zij de eenheid, het symbool voor de complete mens.

In vele delen van Indonesië werden de rood-witte kleuren, lang voor er van enige politieke bewustwording sprake was, in zinvol gebruik toegepast. Zo wordt een Javaanse baby op de vijfde dag (als de baby dus juist een pasar-week oud is) **djenang abang putih** gegeven, ter afwering van onheil. Het is pap van wit rijstemeel en van rijstemeel, met klappersuiker roodbruin gekleurd.

Van rood-witte vlaggen wordt in de historie van Indonesië herhaaldelijk melding gemaakt. Zo bevindt zich in de kraton in Solo een vlag, die afkomstig heet te zijn van Kiahi Ageng Taroeb, zoon van Raden Widjaja, als eerste vorst van Modjopahit bekend onder de naam Kertaradjasa en in de overlevering als Browidjojo. Op hem voeren de Javaanse vorsten hun afstamming terug. Het moet een witte vlag zijn, bestikt met rode letters in „pegon" (Javaans in Arabische letters geschreven). Dit laatste is nogal vreemd, omdat Raden Widjaja († 1309) lang vóór de komst van de Islam op Java stierf.

Nog steeds wordt in tijden van rampen in Solo een rood-witte vlag, welke zich in de kraton van Solo bevindt, ter bezwering van het onheil, opgerold rondgedragen. Wellicht is dat de vlag waarvan hierboven werd gesproken. Nog eerder wordt de rood-witte vlag in de geschiedenis genoemd, nl. in een oorkonde, in 1294 op last van Raden Widjaja, de stichter van Modjopahit, vervaardigd. Het zou te veel ruimte vergen nauwkeurig de gebeurtenissen te verhalen, waarop één bepaalde passage betrekking heeft. Zij is echter reeds op zichzelf duidelijk: Arddharadja, bewogen door het zien van de rood-witte

vlag, wendt zich van Widjaja af en keert terug naar zijn vader. Djajakatwang, onderkoning van Kediri, die in een greep naar de oppermacht Widjaja's vader Kartanegara had doen doden.

Zes-honderd-vijftig jaar geleden reeds wordt er dus in de geschiedenis melding gemaakt van een rood-witte vlag. Men zal hierbij misschien willen opmerken, dat het hier geen vlag gold, op zijn hoogst een symbool voor een deel van Java en in geen geval een nationaal symbool. Dit is juist. Er dient echter tegenover te worden gesteld, dat in de jaren, die achter ons liggen, in nagenoeg geheel Indonesië deze vlag als nationaal symbool is aanvaard.

In de zojuist verschenen feestbundel van de Indologische Faculteit te Utrecht, opgedragen aan prof. mr. J. Ph. Suyling, komt mevrouw J. E. van Lohuizen—de Leeuw tot de conclusie, dat „het optreden van Djajakatwang als een in feite legitieme restauratie van het Kedirische vorstenhuis meer kans heeft juist te zijn dan de voorstelling van een snode usurpatie, die de dynastie van Singosari en Modjopahit van de loop der gebeurtenissen tracht te geven". Als haar conclusie juist is, maakt zij Arddharadja's ontroering begrijpelijk; hij zag de vlag van Kediri, zijn vaders rijk, de dynastieke voortzetting van het rijk van Airlangga en Djojobajo.

Een laatste hartekreet

Schaamt U, wanneer gij een Ambonnees ontmoet!

Het is alles te laat..... De RTC-overeenkomsten worden onherroepelijk, de souvereiniteit van de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië wordt binnen enkele dagen uitgeroepen en dit souvereine Indonesië zal zijn eigen minderheidsproblemen op eigen wijze regelen. Nochtans mogen wij niet nalaten deze laatste hartekreet te publiceren: het minste wat wij kunnen doen is althans in onze eigen kring ons rekenschap te geven van datgene, wat volken die trouw waren aan Nederland en aan de Kroon, is overkomen....

Met de tong uit de mond is hij bezig. Blijkbaar aan een moeilijk karwei. De vingers om de pen gekromd zet hij moeizaam verworven lettertekens op de postzegel, waarop de beeltenis van Hare Majesteit prijkt. De lettertekens vormen een zin, die de Nederlander, die Ambon bezoekt, de tranen in de ogen doet springen van ontroering en.... van die afgrijselijke onmacht om dit volk te helpen geven waarop het recht heeft. De zin luidt: „Ere aan onze geëerbiedigde Koningin!" De schrijver van deze zin is een Ambonese postambtenaar van zeer lage rang.

* * *

Er gaan lieve en mooie meiskes naar de bron. Zij dragen een kruik op het hoofd en heupwiegen als die Parijse midinettes.

Het water, waarin heilige vissen zwemmen, klokt in de hals van de kruik. De meiskes laten de wat opgetrokken sarong over de voeten vallen, zodra zij uit het water stappen, hetgeen Ge met enige spijt constateert. Een radjah staat mij in uitstekend Nederlands te vertellen van zijn volk, dat „vader" zo hartelijk groet.

„En toen ik in dat Jappenkamp zat mijnheer", hoor ik ver weg, nog onder de indruk van vallende sarongs op mooi gevormde voetjes, „toen dacht ik bij mij zelf en dat hield ik mij elke dag voor ogen: je moogt niet sterven, je moogt er niet onderdoor gaan, want éénmaal moet je onze Koningin zien....!"

Dan staat Ge stomverbaasd naar een man te kijken, wiens levensdoel — éénmaal de Koningin zien — welhaast zondig geworden is....

* * *

Er staat een monument op Ambon, lelijk van vorm. Een uiting echter van vaderlandsliefde en trouw, die menig Nederlander, die in het vaderland verblijf houdt, ten voorbeeld gesteld kan worden. „Door de eeuwen trouw", staat er op dat monument. „Trouw aan God, trouw aan land en volk en trouw aan het Oranje huis". Dat monument is nimmer officieel onthuld. Het is — zoals geschreven — lelijk van vorm, want het lijkt op de groen ommantelde inrichtingen in Neerlands steden.

* * *

Onlangs werden er 160 Ambonnese soldaten herbegraven. Zij gaven — zoals dat in het gebruikelijke jargon heet — het beste wat zij hadden aan het landje aan de Noordzee, dat zij zo ver wisten. Er waren hoge militairen om hun zo gewaardeerde strijdmakkers de laatste eer te bewijzen. Wat zouden de strijdkrachten in Indonesië hebben kunnen verrichten zonder de „door de eeuwen heen trouwe" Ambonese soldaat?

Er waren geen ambtenaren van het B.B. bij deze herbegrafenis op het Ereveld.

Der Mohr hat seine Schuldigkeit getan....

* * *

Ge staat dat allemaal verbijsterd aan te horen en aan te zien. Ge zoudt willen vluchten van schaamte. Daar in die wijde archipel liggen de Zuid-Molukken.

Men beweert, dat er regeringspersonen zijn, die daar wel eens van gehoord hebben. Deze Zuid-Molukken zouden die befaamde 12e provincie kunnen vormen. Daartegen kan men zijn bezwaren hebben. Maar er is geen fatsoenlijk mens, die bezwaren kan maken tegen het trouw zijn van zich Nederlanders voelende onderdanen.

„We weten niet of Nederland ons wel wil", zo zeiden enige Ambonese Vorsten tegen mij. „Wij adviseerden onze afgevaardigden ter Ronde Tafel Conferentie om eerst eens poolshoogte te nemen of Nederland een 12e provincie, die trouw tot-de-dood is, wil aanvaarden". De Zuid-Molukken zijn nog niet self supporting. Nederland zou dubbeltjes moeten offeren. En dat valt hard. Ge doet voordeliger door net te doen of de neus bloedt en men kan gemakkelijker overgaan tot een „Oost-Indische" pardon Indonesische doofheid!

Indien Nederland echter flink wat dubbeltjes wil besteden aan deze Zuid-Molukken, dan zal het eiland Ceram, dat vruchtbaar is als geen ander eiland, binnen een tiental jaren de vruchten leveren van geïnvesteerd kapitaal.

Maar het schijnt te laat. De vader verbiedt een goedwillende zoon het ouderlijk huis te betreden. Hoe is het toch mogelijk dat daar waar Christendom gebracht werd door de groten van Neerlands voorgangers, dit Christendom tot een aanfluiting werd gemaakt door de nazaten van hen, die het brachten. Hoe is het mogelijk dat het Christelijke Nederlandse volk het goed vindt, dat straks Islamietische Javanen de Zuid-Molukken overstromen en de Christenen een minderheid worden in dit gebied, welks bewoners thans in vrede en verdraagzaamheid leven! In Depok (tussen Batavia en Buitenzorg) werden in het jaar 1945 alle Christenen weggevoerd en tientallen vermoord door Islamieten, die door buiten schot blijvende Hadji's werden aangezet tot een „heilige oorlog".

Schande, schande over ons Nederlanders die in onmatige progressiviteit artikel 3 van het befaamde Atlantic Charter, waarin de volken zelfbeschikkingsrecht wordt gegarandeerd, niet toepassen. De befaamde Unci heeft echter dit zelfbeschikkingsrecht verkracht, de militaire rapporten verdraaid en mede daardoor de heiligste grondbeginselen aangetast van de zo geheten Uno.

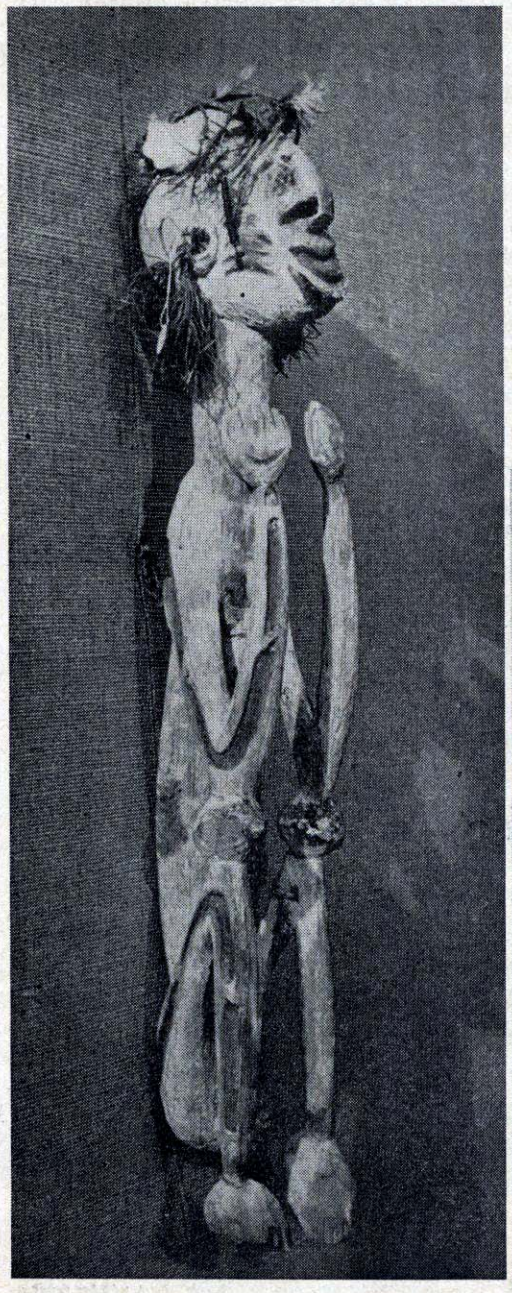
Er zijn thans links georiënteerden op Ambon ontstaan. Doch de meest links georiënteerde Ambonnees is nog rechts....

God geve het Nederlandse volk één groot man, opdat het aangezicht gered worde....

BEN M. KOSTER

zuidzee-kunst

DE TENTOONSTELLINGEN in het Stedelijk Museum te Amsterdam zijn als regel niet van die aard, dat zij voor bespreking in ons blad in aanmerking komen. De directeur, de heer Sandberg, pleegt zijn zalen voor kunst (of wat daarvoor doorgaat) van velerlei herkomst en velerlei richting open te stellen doch de primitieve kunst heeft hij tot nu toe vrijwel steeds genegeerd. Des te groter is de verrassing voor de geregelde bezoeker van hetgeen Cornelis Veth eens zo treffend juist „de Cineac aan de Paulus Potterstraat" noemde, wanneer hij thans plotseling bemerkt dat de uitermate fraaie en boeiende expositie „Kunst van het Zuidzee-gebied" uit het Rotterdamse museum naar Amsterdam is overgebracht en met belangrijke stukken uitgebreid. *(Zie verder hiernaast)*

Cultusbeeld (Melanesië)

Prauwsteven versiering. Massimgebied (Melanesië)

Minder dan te Rotterdam ligt thans de nadruk op de ethnografische betekenis en de „muziek in alle dingen" klinkt daardoor zuiverder en gemakkelijker verstaanbaar door. Het geweldige gebied, waaruit de voorwerpen afkomstig zijn, strekt zich uit van de Mariana-eilanden via de Hawai-eilanden, Nieuw Zeeland, Noord Australië en Nederlands Nieuw Guinea tot aan de Admiraliteitseilanden. Het omvat drie grote groepen: Micronesië, Polynesië en Melanesië. Van de verschillende vastelanden uit zijn deze archipellen in de vroegste tijden door immigratie bevolkt en door de opeenvolgende golven van steeds nieuwe bevolkingsgroepen ontstond een grote verscheidenheid van cultuurelementen die tevens door de natuurlijke gesteldheid en door de materiële omstandigheden der verschillende gebieden belangrijke invloeden ondergingen.

Om een voorbeeld te geven: de Nieuw-Zeelanders kenden door de ligging van hun woongebied het walvisbeen en daarvan hebben zij fraaie sieraden en gebruiksvoorwerpen gemaakt. De Polynesiërs die in de dertiende eeuw naar dit eiland kwamen (en om de stand van hun ontwikkeling te kenschetsen mag worden medegedeeld, dat in de tijd, waarin wij in het Westen de Renaissance juist achter ons hadden zij nog in het Neolithicum leefden) zagen zich genoodzaakt, een geheel andere levensstijl aan te nemen. Van kleine tropische eilanden met beperkte hulpbronnen kwamen zij terecht op rijke grote eilanden met een koel klimaat. Zij moesten andere huizen bouwen, andere kleding maken en andere en sterkere prauwen vervaardigen.

Men nemen zo'n opsomming van gebruiksvoorwerpen niet al te uitgebreid; de primitieve volken hebben slechts een gering aantal zaken voor dagelijks gebruik en men behoeft er niet Von Böhm-Bawerck's leer van het grensnut op na te slaan om te begrijpen dat zij aan die kleine hoeveelheid een veel grotere waarde toekennen dan wij Europeanen van de twintigste eeuw aan de duizend en één dingen, waarvan wij ons nauwelijks realiseren van hoe 'n groot gemak ze voor ons zijn. Wanneer men echter zoals b.v. de Washkuk-stam in het gebied van de Sepik-rivier slechts heel weinig bezit en met moeite zijn voedsel vergaart en dat dan voor de ratten moet opbergen, zal men de houten haak, aan welke men het net of de boomschorstas, waarin het is geborgen, ophangt met veel eerbied beschouwen en er toe komen deze te versieren. Een geheel bed bewerkt men niet met snijwerk doch een kleine hoofdsteun zal men allicht op de vindingrijkste wijze tot een klein kunstwerk herscheppen.

Ralph Linton en Paul S. Wingert hebben in hun onlangs verschenen boek „Arts of the South Seas" de kunst van het gebied op intelligente wijze in drie grote groepen verdeeld: die met vereenvoudigde naturalistische vormen en een ornament dat uit de functie logisch volgt; die met geometrische vormen en die met overtrokken naturalistische vormen en versieringen in het ruimtelijke.

Schedel-korwar (N.-W. Nieuw-Guinea)

Van alle drie deze groepen vindt men ter tentoonstelling voorbeelden, die soms van een huiveringwekkende beklemming kunnen zijn zoals de hierbij afgebeelde schedel-korwar uit Noord-West Nieuw-Guinea of het cultusbeeld uit het Zuid-West gedeelte van hetzelfde eiland.

Over de geestelijke achtergrond van deze Zuidzeekunst heeft men zich aan vele gissingen blootgegeven doch het rechte weet men er nog steeds niet van. Een der weinige algemene kenmerken ervan kan worden gevonden in het feit, dat zij in wezen twee-dimensionaal is en dat de verovering van de derde slechts een toevalligheid is of nog duidelijk in het primitieve begin is blijven steken.

Toch zal men er goed aan doen zich ook bij deze kunst niet al te zeer door de grauwe theorie te doen be-invloeden. Er is in de vitrines en tegen de muren zoveel schoons te zien, dat boeit om zichzelfs wil en veel minder uit hoofde van een zuiver theoretische belangrijkheid. „Primitief" noemt men ook deze kunst weer en zijn „barbaarsheid" is af en toe zo fenomenaal mooi dat men geneigd is hem te verkiezen boven veel dat in later eeuwen door lieden met meer eruditie en met betere technische hulpmiddelen is vervaardigd.

Overigens: langzaam maar zeker is vrijwel al deze kunst en kunde bij de volkeren van het Zuidzeegebied verloren gegaan. Noch dumps, noch oliekraakinstallaties, vliegvelden of marinebases blijken geschikt, de ongerepte rust en eenzaamheid te waarborgen, waarin eens deze kunst is opgebloeid. Wat men thans nog maakt is voor de export bestemd en de kwaliteit is zo inferieur als die van de gedachten, welke de zo geheten beschaafde wereld er de laatste tien jaren heeft ingevoerd.

A. GLAVIMANS

NEDERLANDERS IN INDIE

GERRIT VERBEET

Predikantenruzies waren in het Indië der Compagnie geen zeldzaamheid. Een der ergste slachtoffers daarvan was Gerrit Verbeet, zelf een strijdvaardig man Gods, met een ongelooflijk doorzettingsvermogen, die er, ondanks veel tegenwerking van hoger hand, in slaagde het van adelborst tot dominee te brengen.

Gerardus of Gerrit Verbeet werd 17 Februari 1720 te Delft geboren uit patricische ouders. Hij bezocht enige tijd de Latijnse school, maar liep deze om ons onbekende redenen niet af. De 17de October 1739 voer hij met het Compagniesschip Magdalena uit als adelborst in dienst der Compagnie en voorzien van aanbevelingsbrieven voor een aanstelling als „pennist". Ondanks een aanvaring met een Engels schip kwam hij 15 Juni 1740 behouden op Batavia aan, waar hij aanvankelijk werkzaam was als bidder (uitnodiger ter begrafenis), wat een rustig emplooi lijkt. Maar het was te Batavia een uiterst onrustige tijd, wegens het dreigende oproer der Chinezen. Verbeet was ooggetuige van de gruwelijke Chinezenmoord, welk schouwspel hem hevig aangreep. Toen het voorbij was, voelde hij zich evenwel, als vele landgenoten, sterk opgelucht, na enige weken in angstpsychose te hebben geleefd. Hij dichtte nu zelfs een Zeege-zang naar aanleiding der overwinning op de heidenen, belust op Christenbloed.

Ondanks de aanbevelingen voor een plaatsing in administratieve dienst volgde 31 Augustus 1741 benoeming tot krankbezoeker (hulpprediker of godsdienstonderwijzer) als hoedanig hij vier weken later naar Ambon werd gezonden. Al spoedig huwde hij daar een dochter van wijlen dominee Bontekoe, legde zich met veel succes toe op de studie van het Maleis en maakte zo'n gunstige indruk, dat de kerkelijke gemeente er bij de regering op aandrong hem te benoemen tot proponent, (candidaat dominee). Naar een der twee plaatselijke predikanten Ds. Fernant, volgens Verbeet niet slechts „een luye dienstknegt", maar ook „een verloopen Jesuit, uit Weenen gevlugt, alzoo hij in duel zeeker voornaam heer aldaar swaar gekwetst had", werkte hem tegen en in het geschil, dat tussen beiden ontstond, liet Verbeet zich zo ver gaan, dat de plaatselijke Kerkeraad, die een krankbezoeker min of meer als de assepoes der predikanten beschouwde, hem voor zes weken schorste. Het is merkwaardig dat Fernant gelijktijdig door de regering naar Batavia werd opgeroepen wegens slechte levenswandel! Met hetzelfde schip, dat Fernant naar Batavia bracht, zond Verbeet een uitvoerig epistel aan een vijftal Bataviase predikanten, „waarin hij zwart zwart noemde". Maar de Bataviase broeders, die bij voorbaat een collega tegenover een krankbezoeker gelijk gaven, namen Verbeet dit schrijven zeer kwalijk en dienden een klacht in bij de regering. Deze ontbood nu ook Verbeet naar Batavia, als zijnde een persoon „van exorbitant gedrag, een oproerig en gansch gevaerlijck subject". Na een summier onderzoek werd hij in 1743 „gesuspendeert en apart geset". Weldra kreeg hij een beperkte vrijheid, maar het duurde tot 1750, eer hij weer als krankbezoeker in dienst werd hersteld. In die zeven jaren had Verbeet met taaie volharding theologie gestudeerd, waarbij het door Van Imhoff te Batavia gestichte seminarium hem van veel dienst was geweest. Hij vroeg en verkreeg nu toestemming om te repatriëren en 13 November 1751 vertrok hij met 't Huys te Manpad naar het lieve vaderland, met het vaste voornemen, ondanks alle tegenwerking als dominee terug te keren. Hij liet zich niet ontmoedigen toen hem op de thuisreis bleek, dat de Bataviase Kerkeraad de colleges in Kaapstad en in de Nederlanden tegen hem had gewaarschuwd. Desondanks, werd hij in 1753 door de classis van Lingen niet slechts als proponent toegelaten, maar dit college gaf hem, toen hij het volgende jaar weer naar Indië vertrok, naast een „hoogloffelijck testimonium" ook enige aanbevelingsbrieven mee! Dit alles vermocht de Bataviase Kerkeraad niet milder jegens hem te stemmen; integendeel, weldra deden allerlei lasterpraatjes over Verbeet de ronde en daaronder ‚horribile dictu, het verhaal, dat hij tijdens zijn studie in onderhoud had voorzien als dans- en schermmeester!

Op Batavia zag men ten slotte geen kans om deze lastige man kwijt te raken dan door hem weg te recommanderen en in 1755 benoemde de regering hem tot predikant op Banda, de minst gewilde standplaats. Immers van daar uit moest de predikant tal van eilanden in de Oosterse kwartieren bezoeken, gewoonlijk in een open prauw, wat zeer ongeriefelijk en niet zonder gevaar was, terwijl de Europese bevolking op Banda zelf een ongeregeld en wild leven leidde. Het gelukte Verbeet niet, daar verbetering in te brengen, hoewel hij al zijn best deed en herhaaldelijk lieden van deelneming aan het avondmaal uitsloot, omdat ze in concubinaat leefden.

Zo werd ook hier de verhouding zeer gespannen. In 1757 kreeg Verbeet, als voorzitter van de plaatselijke Kerkeraad, onenigheid met de politieke autoriteiten, wegens de benoeming van een ouderling. Gouverneur Jacques Barriël zond daarover een klacht naar de Bataviase Kerkeraad, die Verbeet een berisping toediende. Deze liet dit niet op zich zitten en de heftige correspondentie hierover duurde tot 1759. Intussen nam op Banda de spanning toe; Verbeet, hoewel fel tegen de gouverneur (die hij ergens een dief en een krankzinnige noemt), kon er zich toch niet mee verenigen, dat deze autoriteit steeds meer terzijde werd geschoven door de plaatselijke militaire commandant, kapitein Bacharacht, die een dronkaard was en door iedereen werd gevreesd. Maar ook hier stond Verbeet machteloos en in arren moede vroeg hij in 1760 andermaal ontslag en toestemming om naar het vaderland terug te keren. Zijn verzoek werd ingewilligd, maar nog kreeg hij geen rust. Toen hij vendutie van zijn inboedel hield, bemerkte hij, dat de afslager geregeld minder noteerde dan geboden werd. Begrijpelijkerwijze werd de impulsieve dominee hierover „moeilik" en protesteerde, waarop de afslager hem dreigde met de gouverneur en de kapitein. Nu kon de kort-aangebonden man zich niet langer beheersen en te midden van het publiek staande riep hij luide: „De gouverneur is een oude hoer en Bacheracht een kanailje!" Dezelfde avond werd hij uit zijn huis gehaald en in militair arrest gesteld „zonder acces". Eerst na 40 dagen wijzigde men dit in civiel arrest. Door een en ander werd hij zwaar ziek en eerst in September 1760 kon hij naar Batavia vertrekken. Intussen had hij ernstige schade geleden, doordat tijdens zijn gevangenschap een voorraad hem door een vriend toevertrouwde Cormandelse lijnwaden, ter waarde van 3000 rijksdaalders, door de witte mieren was vernietigd.

Hoewel gouverneur-generaal Mossel op zijn hand was en hem te Batavia vriendelijk ontving, wist de Kerkeraad, gesteund door enkele politieke kopstukken, te bewerken, dat de zaak-Verbeet in handen werd gesteld van de advocaat-fiscaal. Op aandringen van vrienden zond Verbeet nu een „smeekschrift" aan Mossel, waarin hij zijn zaak uiteenzette. Maar het noodlot scheen hem te achtervolgen; kort daarop overleed Mossel, medio Mei 1761. De advocaat-fiscaal, die nu het smeekschrift in handen kreeg, beschouwde het als een schuldbekentenis, waarop de Raad van Justitie Verbeet voor eeuwig uit het gebied der Compagnie verbande, als zijnde „een weerbarstig, tumultueus en ten uitersten gevaarlijk Perzoon". Maar nog was de Verbeet-tragedie niet beëindigd. Toen in Juni 1762 het schip Kievietsheuvel, aan boord waarvan de banneling werd overgebracht, op de Tesselse ree voor anker kwam werd hij door een deurwaarder en enige gerechtsdienaars opgewacht, van boord gehaald, naar Den Haag getransporteerd en daar op de Gevangenpoort opgesloten, een en ander op aanklacht van de vriend, wiens lijnwaden door de witte mieren waren vernield. Circa twee maanden later verklaarde het Hof van Holland, dat Verbeet niet tot schadevergoeding verplicht was en liet hem onmiddellijk vrij. **(Zie vervolg blz. 20)**

Bij een halssnoer uit Soengai-Poear

Toen ik een kast opruimde, vond ik in een vergeten doos de ketting uit Soengai-Poear: een snoer van balletjes van verguld filigraanwerk. Ik weet niet meer, wanneer ik het sieraad ten geschenke gekregen heb, of van wie; jaar in jaar uit heeft het in het donker gelegen, zonder gedragen, zonder zelfs bekeken te worden. Het is met die ketting gegaan als met alle dingen waarvan het bezit voor ons iets vanzelfsprekends is — men neemt ze in de hand, men gaat er mee om, maar men ziet ze niet werkelijk meer. Voor de geopende kast zat ik op de grond, en hield het snoer in mijn handpalm. Ik bekeek het, alsof ik het voor de eerste maal zag. De filigraan-kralen, zo groot als kleine knikkers, schijnen kunstig gesponnen uit ragdunne draden van verguld zilver, in een motief van onderling verbonden dubbelspiralen. Iedere kraal is gevat in twee kapjes van bladgoud, bestrooid met op elkaar gestapelde minuscule balletjes, op allerlei wijzen gerangschikt. De edelsmid uit Soengai-Poear heeft het verguldsel met koper vermengd, opdat de ketting de kleur zou hebben die men in de Padangse Bovenlanden — en bij de Bataks, en in Atjeh, en op Java en Bali, en in alle streken van de Archipel — in gouden versierselen het meest bewondert: heldergeel. Hij heeft daarna uit zilver een draad gesmeed, zo dun mogelijk, en die draad vervolgens door een ijzeren trekplank getrokken, telkens door kleinere gaatjes, tot de gewenste dikte verkregen was. Deze draad, bijna zo fijn als bevroren spinrag, heeft hij in stukken geknipt, toen ieder stuk gerold tot een vederlicht spiraaltje. Hoe voorzichtig, met hoe zekere hand, moet hij die spiralen aan elkaar gevoegd hebben, met zilver, borax en kopersoldeersel, en dat alles hebben gebogen tot een bolronde kraal, niet groter dan de top van mijn vinger. Uit meer dan honderd spiraaltjes is de ketting samengesteld — meer dan honderd maal heeft de goudsmid uit Soengai-Poear voor dit ene sieraad de ragdunnne metaaldraad gerold tot een ornament, dat haast zo oud is als de mensheid zelf. In het bronzen tijdperk was geen versiersel meer in trek dan de dubbelspiraal — niet alleen in het noorden van Europa, maar ook in de Indische archipel, ook in de streken die wij nu de Menangkabau noemen, en Broenai en Soengai-Poear. Vandaag zo goed als voor duizend jaren tooien de goud- en zilversmeden uit de Padangse Bovenlanden hun werkstukken met het oeroude zonne-symbool, de spiraal, die, gelijk het wiel uit onze streken en de swastika der Indiërs, de draaiende beweging der hemellichamen suggereert.

Voorzichtig, de gouden korrels op de kapjes aan de polen der kralen zijn broos, zij laten snel los, dan zijn die kunstige kleine pyramiden geschonden.

Ook deze versiering heeft zin: het is het veelgebruikte viskuit-motief, symbool van vruchtbaarheid. Deze opeenhopingen van korrels laten zich immers zo harmonisch verwerken in de oude geometrische ornamentiek van Sumatra: spiraal, zigzag- en golflijn, en gelijkbenige driehoek. Vol toewijding en kunstzin, geleid door een feilloze smaak die eenvoud boven alles stelt, heeft de edelsmid in deze halsketting, dit vrouwensieraad, hemelse en aardse scheppingskracht symbolisch verenigd. Ik heb horen zeggen, dat Westerse invloeden zich steeds meer doen gelden in de voortbrengselen van Indonesische handwerkslieden en dat de vrouwen van Java en Sumatra zich nu liever tooien met prullen uit Europese bazars dan met de inheemse versierselen. Laten wij hopen, dat dit verschijnsel van voorbijgaande aard is, en dat de kunst der goudsmeden ginds niet verbasterd wordt, niet verloren gaat. Kan men blijvend de voorkeur geven aan het massaproduct van een wereld die rust noch schoonheidszin kent, wanneer men naast de machinaal vervaardigde glazen kralen uit het warenhuis ter vergelijking neerlegt het zorgvuldig gesmede gulden snoer van Soengai-Poear?

HELLA HAASSE

Een merkwaardige herinnering aan de verwantschap veler kunsten in Oost-Azië geeft het dansen van een Hindoe-danseres in Londen. Mirabai is de beroemdste danseres van India. Men noemt haar India's Pavlova. Zij treedt thans te Londen op in het Imperial Institute Theatre en een Nederlandse toeschouwer was getroffen door de gelijkenis van verscheidene harer dansmotieven met die van de Javaanse dans.

JNDISCH ALL

Begin: $ 400.000.000

In het officieuze maandblad „United Nations" heeft de republikeinse vertegenwoordiger ter VN, Palar, geschreven dat de toekomstige RIS gaarne zou willen onderhandelen over een Amerikaanse lening op korte termijn ad $ 400.000.000 tot $ 450.000.000. Palar betoogde dat Indonesië een dergelijke lening snel zou kunnen aflossen in de vorm van strategisch belangrijke producten waarvan de V.S. bezig zijn voorraden aan te leggen.

Burgemeester

De burgemeester van Bandoeng, de heer E. Croes, is per 1 December a.s. eervol ontslagen. Hij zal worden opgevolgd door Raden Enoeh Kartaparadja. De nieuwe burgemeester is een oudleerling van de M.O.S.V.I.A., en werd later commies-redacteur van het regentschap Cheribon, waar hij voor de oorlog gemeenteraadslid en loco-burgemeester werd. Thans is hij werkzaam als secretaris op het ministerie van binnenlandse zaken van de negara Pasoendan.

Met de heer Croes is dan tevens een der allerlaatste Nederlandse burgemeesters van een gemeente in Indonesië heengegaan....

Feest

Het comité ter viering van de overdracht der souvereiniteit en van nationale feestdagen in Soerabaja treft voorbereidingen. Er zijn subcomité's gevormd voor optochten, openbare vergaderingen, volksspelen en wedstrijden. Het ligt niet in de bedoeling, dat de comité's in de kampongs feesten zullen organiseren. Op de dag van de overdracht is men van plan kleding en voedsel uit te reiken aan behoeftigen. In het comité hebben ook zitting vertegenwoordigers van de Chinese, Europese, Arabische en Indiase bevolkingsgroepen.

Vertrouwen

De president-directeur van de Deli Maatschappij, de heer J. Th. Cremer, heeft verklaard, dat wanneer van beide zijden nauwgezet wordt nagekomen, wat ter RTC werd afgesproken, er alle reden is voor vertrouwen in de toekomst.

De heer Cremer noemde de handhaving van rust en orde een onmisbare basis voor groei en ontwikkeling van de jonge staat. De oplossing van economische en financiële problemen zal dan betrekkelijk eenvoudig blijken te zijn. Het buitenland zal in dat geval gaarne leningen en kapitaalsgoederen beschikbaar stellen. De heer Cremer was optimistisch over de verwachtingen met betrekking tot de tabaksoogst. De heer Cremer sprak zijn diepe bewondering uit voor het „uithoudingsvermogen van de Nederlandse planters, die ook in Deli een moeilijke periode hebben doorgemaakt".

Aan boord van de „Melampus" werd de eerste partij Deli-tabak van de nieuwe oogst van Belawan naar Nederland verscheept.

Pacific Relations

De secretaris-generaal van het „Institute for Pacific Relations", William L. Holland, was in Batavia, op weg naar India, waar hij de „Indian-American Relations Conference" die tussen 12 en 22 December a.s. door de „Indian Council for World Affairs" werd gehouden, ging bijwonen. De heer Holland verklaarde, dat de Amerikaanse belangstelling voor India zeer is toegenomen na het recente bezoek van premier Pandit Jawaharlal Nehru. Holland gaat in India tevens de 11e conferentie van zijn instituut, dat in Mysore zal worden gehouden in de maand December 1950, voorbereiden. Die conferentie zal zich bezig houden met een bespreking van de nationalistische bewegingen en de economische aspecten van Zuid-Oost Azië. Holland wil in Indonesië verder de mogelijkheid bestuderen om ook hier een kantoor van zijn instituut op te richten. Hij hoopt contact op te nemen met verschillende vooraanstaande figuren. Hij is voornemens om na de souvereiniteitsoverdracht nogmaals een bezoek aan Indonesië te brengen.

KNIL-wensen

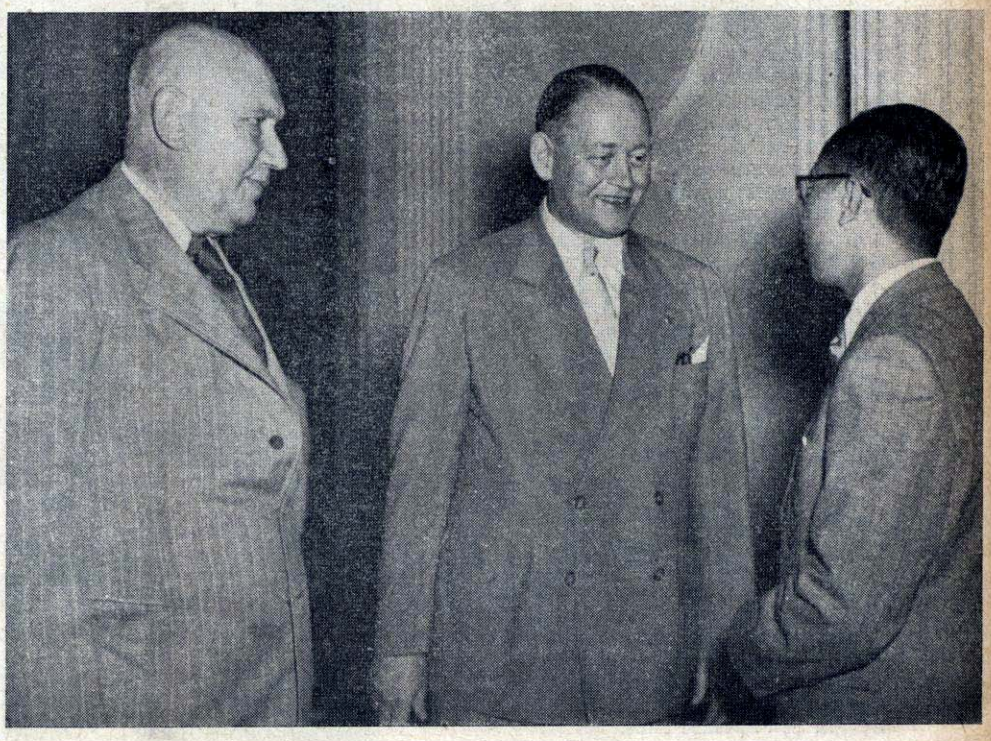
In een bijeenkomst van Indonesische militairen van het KNIL te Batavia heeft de vergadering aan het „Nationale Comité van Voorbereiding" laten weten, dat zij generaal-majoor Sultan Hamid II van Pontianak voorstelt als minister van defensie der RIS en kolonel Santoso als legercommandant, aldus meldde de „Javabode". Andere candidaten zijn: kolonel Sugondo, overste Suriobroto, majoor Rumimper, majoor Kaseger, majoor Nanlohi en kapitein Tahya, allen van het KNIL.

Vrije toegang

„De republikeinse regering en in het bijzonder die op Sumatra", herhaalt de reeds eerder gegeven verzekering dat zij bereid is om buitenlandse ondernemers gelegenheid te geven hun op republikeins gebied gelegen ondernemingen te inspecteren, teneinde de aldaar voor de wederopbouw nodige maatregelen te kunnen treffen", aldus een door mr. Sjafruddin Prawiranegara, vice-premier en hoofd van de republikeinse regering op Sumatra, uitgegeven verklaring. Daar werd verder in gezegd, dat bij deze wederopbouw uiteraard rekening moet worden gehouden met de sociale zorg, vooral voor de werknemers, overeenkomstig de ter RTC bereikte resultaten. De republikeinse regering, aldus de verklaring, zal alles doen om de buitenlandse ondernemers te helpen en hun veiligheid te garanderen.

Wath's in a name

De bewoners van het eiland Pulau Kera (in dit geval terecht met „u" gespeld, omdat dit eiland in Engels gebied ligt), nabij Penang zijn het beu gewor-

Historische foto (1). Op 30 November woonden de Nederlandse ministers mr Stikker en mr Van Schaik een cocktail-party bij, waar zij zich o.m. met minister ir Djoeanda onderhielden.

den dat men hun steeds plaagt met het feit dat hun eiland naar de apen is genoemd. Zij dringen op een naamsverandering aan, en overwegen nu een plebisciet te houden. Men kan het namelijk niet eens worden over de nieuwe naam van het eiland: Pulau Aman (aman is vrede), Pulau Slamat, Pulau Mutiara (mutiara is paarlen) ofwel Pulau Pajong.

Gewelddaden

De laatste twee weken is de toestand te Malang sterk achteruit gegaan, meldt de Soerabajase „Nieuwe Courant". De criminaliteit heeft een verontrustende omvang aangenomen en de brutaliteit, waarmede het bendewezen tewerk gaat wordt wel getekend door de overval, die op klaarlichte dag werd gepleegd op een auto, die een bedrag van *f* 20.000 vervoerde, bestemd voor uitbetaling aan het gemeentepersoneel.

De politie-rapporten van de laatste twee weken geven een sombere opsomming van inbraken met geweld, beroving van fietsers, aanslagen op militairen en politie en moordaanslagen. De „Nieuwe Courant" wijst er op, dat bij schietpartijen er bijna altijd slachtoffers onder de burgerbevolking zijn te betreuren, want Malang is een dichtbevolkte stad. Gemiddeld vinden in Malang — volgens bij de politie bekende gegevens — vier mensen per etmaal op deze wijze de dood. Hoeveel moorden er worden gepleegd in het „niemandsland" is zelfs bij benadering niet bekend.

Bij het nagaan van de oorzaken van deze sterk toegenomen criminaliteit wijst de „Nieuwe Courant" op het feit, dat kortgeleden uit het krijgsgevangenkamp te Lowokwaroe en uit de strafgevangenis aan de Aloon-Aloon ruim 400 krijgsgevangenen, gedetineerden en misdadigers zijn ontsnapt. Onder hen bevindt zich een aantal „zware jongens", die op hun vonnis wachtten en wier arrestatie destijds door politie en militairen veel gevaren met zich meebracht. Voorts wordt het voortbestaan en de activiteit van de misdadige elementen door de aanwezigheid van „niemandsland" dan wel niet voldoende effectief gecontroleerde gebieden ten zeerste in de hand gewerkt. In deze gebieden kunnen de benden zich bijna ongestoord ophouden, daar zij hier de bevolking geen overlast bezorgen, doch integendeel geld onder de bevolking brengen door de aankoop van levensmiddelen en andere levensbehoeften, die zij betalen met geroofd geld.

Hoezeer de toestand in Malang is achteruitgegaan, wordt wel bewezen door het feit, dat de uitgestrekte randgebieden en omliggende kampongs een schier onbetwist domein der gangsters vormen, waar geen enkel rekeningloper durft te komen!

De „Nieuwe Courant" besluit: Vaak horen wij opperen de zorg van deze gebieden over te dragen aan de TNI, die het beste in staat kan worden geacht de misdadige elementen op korte termijn te elimineren. Thans reeds dienen overal, waar gewenst en mogelijk, TNI-eenheden naast en in samenwerking met de nog aanwezige Nederlandse strijdkrachten te worden ingezet ter onderdrukking van de misdadige elementen, waarvan het bestaan zo zeer onze toch al ontwrichte samenleving verstoort, aldus de „Nieuwe Courant".

Zo werd, eind November, te Fort de Kock nog een parade gehouden van de daar gelegerde Nederlandse troepen van 4 R.S., ter gelegenheid van het drie-jarig bestaan dezer formatie. Na afloop der parade volgden wedstrijden, waaraan ook vele Indonesiërs vrolijk deelnamen. Twee weken later, op 8 December, werden deze Nederlandse troepen teruggenomen, werd het gezag overgedragen aan T.N.I.-troepen en thans, nu alle Nederlanders weg zijn, heet Fort de Kock weer „Bukit Tinggi".....

Historische foto (2). Op 30 November brachten vertrekkende Nederlandse militairen een laatste groet aan hun gesneuvelde kameraden, die rusten op het Ereveld Menteng Poelo te Batavia

De „Alri"

Een lezer schrijft ons: In no. 18 van Oost en West staat een artikel over „De nieuwe verhoudingen van de Koninklijke Marine en Indonesië". Hierin wordt o.m. gezegd: „De Nederlandse Regering is bereid, op verzoek van de Regering van de R.I.S. steun te verlenen bij de uitoefening van de taken ter zee, voorzover de R.I.S. nog niet in staat is deze taken met eigen middelen te vervullen. Deze steun is van aflopend karakter". Even-

min als de redactie van Oost en West dit doet, wil ik mij mengen in de politiek en zal niet in beschouwingen treden over hetgeen de R.T.C. in dezen heeft beslist. Ik vermoed echter, dat onze Regeringsmannen, die mede deze besluiten genomen hebben, onkundig waren van het feit, dat er reeds een Indonesische marine bestond. Alhoewel het „mosterd na de maaltijd" is, kan het toch zijn nut hebben iets over de „Alri" te schrijven. Men zal daardoor tot de conclusie komen, dat het „aflopend karakter" meer waarde krijgt. De „Alri" dan, is de marine van de republiek Indonesië. Het hoofdkantoor van de Alri was in Djocja. Daar woonden 4 admiraals. Eén, de heer Goenardi, was de plaatsvervangend staf-chef. Z.Ed. was een gewezen sergeant-telegrafist van de Koninklijke Marine. Tractement *f* 750,— p. m. In Tegal was een afdeling van de Alri van 180 man, waaronder 75 officieren, een kleine 100 onderofficieren en 10 à 15 manschappen (orang mantroos).

Het marine-departement was verdeeld in 3 afdelingen, één onder bevel van Simandjoestah, een Batakker, die kort voor de oorlog wegens sabotage te Soerabaja gevangen zat en door de Jappen bevrijd is. Hij had de rang van kolonel.

De vloot in Tegal bestond uit één houten vaartuig van 250 ton, vijf van 60 ton en drie kleine motorboten. De schepen werden geregeld aan Chinezen verhuurd, die clandestien handel dreven op Singapore. Door deze inkomsten konden de lonen van het Alri-personeel betaald worden.

Een der stadspoorten van Soerakarta, waaruit de Soenan is vertrokken, om in Londen te gaan studeren.....

Personalia

Naar de Indische bladen melden, zal de gedelegeerde van de H.V.K. in de negara Zuid-Sumatra, de heer St. v. Waardenburg, worden benoemd tot gouverneur van Nieuw-Guinea.

Uiteraard zal bij het ingaan van de nieuwe rechtsorde in Indonesië de functie van gedelegeerde van de

In Zuid-Sumatra bedienen de Huzaren van Boreel zich van boten, die zij zelve onderhouden.

H.V.K. alsook die van recomba ophouden te bestaan. Voor zover deze functionarissen aanblijven, zal hun, overeenkomstig de regelingen hiervoor ter R.T.C. getroffen, een status overeenkomende met die van consul-generaal ener vreemde mogendheid worden verleend. In dit verband vernamen wij verder, dat de enige gedelegeerde van de H.V.K., die aan het einde van deze maand zal heengaan, is de heer J. J. Mendelaar uit Oost-Indonesië. De heer Mendelaar zal een particuliere functie aanvaarden, naar wij menen als adviseur van de B.P.M. met Medan als standplaats. De enige recomba, die de huidige landsadministratie nog kent, n.l. de heer Statius Muller in Midden-Java, zal eveneens aan het einde van deze maand heengaan. De heer Ch. O. v. d. Plas, gedelegeerde van de H.V.K. bij de negara Djawa-Timoer, dr. van Diffelen, idem in Pasoendan en de heer Sonius in Oost-Sumatra zullen voorlopig blijven in de status, die wij hierboven noemden. Wij vernamen verder, dat ook de gouverneur van het Federale District Djakarta en Ommelanden, R.A.A. Hilman Djajadiningrat, voorlopig zal aanblijven.

Nieuw-Guinea

Met de K.L.M.-Constellation „Enschede" arriveerde te Batavia mr B. Krijger, raadadviseur van het ministerie van Overzeese Gebiedsdelen. Hij werd verwelkomd door de staatssecretaris van Sociale Zaken, drs A. Th. Bogaardt.

Mr Krijger is in Indië gekomen om besprekingen te voeren over Nieuw-Guinea. Hij verwacht ongeveer drie weken in Batavia te zijn en voorts een deel van zijn tijd in Nieuw-Guinea zelf, waar hij de situatie persoonlijk gaat opnemen.

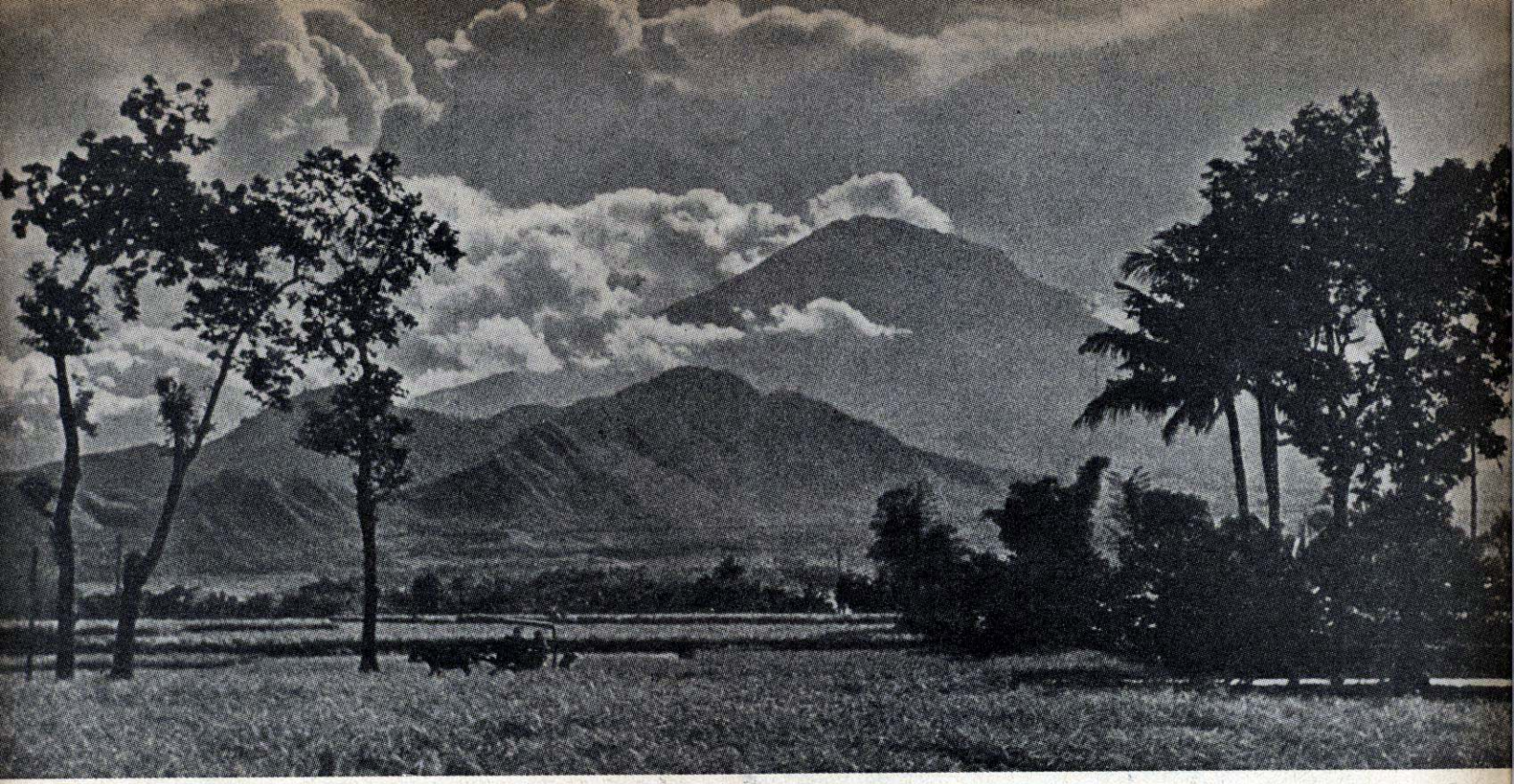
Op een vraag, of er enige waarheid schuilt in de berichten, die h.t.l. circuleren, volgens welke door de Nederlandse regering reeds belangrijke sommen gelds voor de kolonisatie en ontwikkeling, alsmede de inrichting van het bestuur zijn gevoteerd (wij hebben uit goede bronnen wel eens een begrotingscijfer van 25 millioen gulden en een memoriepost van nog eens 10 millioen gulden horen noemen), antwoordde mr Krijger, dat er nog helemaal geen geld beschikbaar is gesteld en dat het gehele apparaat, dat thans voor Nieuw-Guinea in werking is gesteld, op voorschotten werkt.

Wat de inrichting van het bestuur betreft, zeide mr Krijger, dat de thans aldaar gestationneerde ambtenaren in Nederlandse dienst zullen overgaan, in een corps, dat de „Nieuw-Guinea-dienst" zou kunnen heten.

Met hetzelfde vliegtuig keerde ir Darmawan, adviseur-generaal van het departement van economische zaken, van een studiereis naar Nederland in Indonesië terug.

Dr Darma Setiawan, adviseur van premier Hatta, verbleef in Londen. Hij kijkt, gadegeslagen door Sir Gordon Covell, in een malaria-laboratorium door een microscoop.

Verhalen uit de oude Oost

GEDEHTOCHT

Waar je hier ook loopt, langs de geasfalteerde wegen in dit kleine kotta'tje, over de smalle glibberige dijkjes tussen de padivelden, langs de murmelende watertjes of door het heuvelland dat ons omringt, overal trekt de Gedeh, de Geweldige, de blik tot zich. In het vroege ochtenduur als z'n toppen en flanken al gedompeld zijn in zonnegoud, terwijl de vlakte zich nog moeizaam los wikkelt uit de sluiers van de nacht; in de late middag, als hier beneden reeds de lampen branden en zijn hoogste toppen nog het laatste licht vangen.

Hij had me al vaak toegelonkt, maar ik ben maar een lui alpinist, vrees ik. Ik bemin de vlakte, ik veroverde geen andere toppen dan die van de Bromo, de Tangkoeban-Prahoe, de Diëngprahoe, Muottas Murail boven Pontresina en de historische Brocken. Al deze aardknobbels overwon ik te paard, per auto of draadzeilbaan, mogelijkheden, die ten opzichte van de Gedeh vooralsnog uitgesloten schijnen. Maar een zo imposante buur als de Gedeh kun je welstaanshalve niet blijven negéren. Je hebt, zoals in dit goede land van oudsher te doen gebruikelijk is, hem als naaste buurman een beleefdheidsvisite te brengen. En dies werden een paar zware schoenen met kopspijkers beslagen, m'n trouwe Rolleiflex van meters film voorzien, de nodige en overbodige blikken snert, boerenkool-met-worst, verse kadetjes en flessen cognac ingeslagen en de klauterpartij door de wolken kon een aanvang nemen.

De avond tevoren kwam Muis opdagen. „Ik ga mee!" juichte ze, aangelokt door de grandioze voorraad proviand en het grote avontuur. Ik keek, indachtig aan de traagheid der massa, ten deze vertegenwoordigd door 80 kilo's, wat sceptisch en opperde listig een hele reeks bedenksels. Zes à zeven uur aan één ruk door steile klim langs glibberige bergpaden, waarlangs gapende afgronden en bloeddorstige patjets loerden, blaren als ijszakken aan je hielen, nachtvorst op 3000 m.....

„Ik ga toch mee!" decideerden de tachtig kilo's en zo sloegen we nog een half dozijn blikjes in en een paar berglaarzen, maat 42 en we piendjemden een donsdek. „Je zult wel verbaasd zijn", schreef Muis nog inderhaast aan Mammie, „maar ik ga de Gedeh op".

Dies reden we met de onvermijdelijke boengkoesans — leve de Indische boengkoesans — op een Zaterdagmorgen vroeg via Tjiandjoer en Patjet naar de theeonderneming Maleber, uitgangspunt van onze klauterpartij. Het was verrukkelijk weer. De Soekaboemische renteniertjes liepen nog in pyjama en kalotje tussen hun rozestruiken. Boven de sawahs zweefden de ochtendnevels en de Gedeh, waar we met een grote boog omheen reden, zag er stralend uit. Zo uit de verte gezien lag hij daar zo vriendelijkjes en gladjes, een nietig molshoopje onder de oneindigheid van de hemelstolp. Maar ik keek met een benauwd hart naar de lange helling en bedacht met een zucht, dat het onder mijn denneboom met een boek en een sigaret en een slap morgensplitje toch ook niet kwaad geweest ware en wat een dubbelovergehaalde idioot je toch moest zijn om je zes, zeven uur lang tegen een steil bospad op een hartvergroting te hijgen.

Maar we waren er al, op Maleber althans, waar de koelies wachtten. De lasten werden verdeeld, waarbij, zoals dat op deze onvolmaakte wereld geschiedt, een ieder trachtte het minst zware vrachtje te veroveren.

Toen haalde Muis haar geliefde Hohner voor de dag en ging het de wolken tegemoet onder het even klassieke als toepasselijke lied

I-hik léef hoo-oog o-hop d'Allepe....

Ofschoon het mij, waar we nog een dikke 2000 metertjes te hijgen hadden, lichtelijk praematuur in de oren klonk.

Bergheil! Door de theetuinen, waarin de pluksters uitzwermden, die beroemde theepluksterties, die er op iedere foto duizendmaal lieftalliger uitzien dan in werkelijkheid - ter bevordering van het vreemdelingenverkeer vermoedelijk - door de theetuinen is het een tam weggetje voorlopig. Voor ons uit schrijdt de zeer welgedane gestalte van onze leider, planter-in-ruste, op de hielen gevolgd door het kroost van diverse expeditieleden, en de muziek. Al gauw wordt het pad steiler, de tred bedachtzamer en krijgen we uitzicht op de bergen rondom. Als echte stadslui-buiten zijn vooral de Batavianen opgetogen luidruchtig en willen van iedere tjot de naam weten en hoe hoog en hoe oud hij wel zijn zou. Maar al gauw slurpt het oerwoud ons op en verdwijnt de expeditie in de wildernis. We zullen geen uitzicht meer krijgen voor de beroemde Edelweiszvlakte en dat zal nog wel even duren. Oef! Is me dat een sjouwpartij: zes uur lang steil omhoog zonder ook maar een enkel metertje vlakke weg. Gelukkig is het heerlijk koel en daalt de temperatuur nog naarmate we stijgen. Maar om de vijf minuten staan we

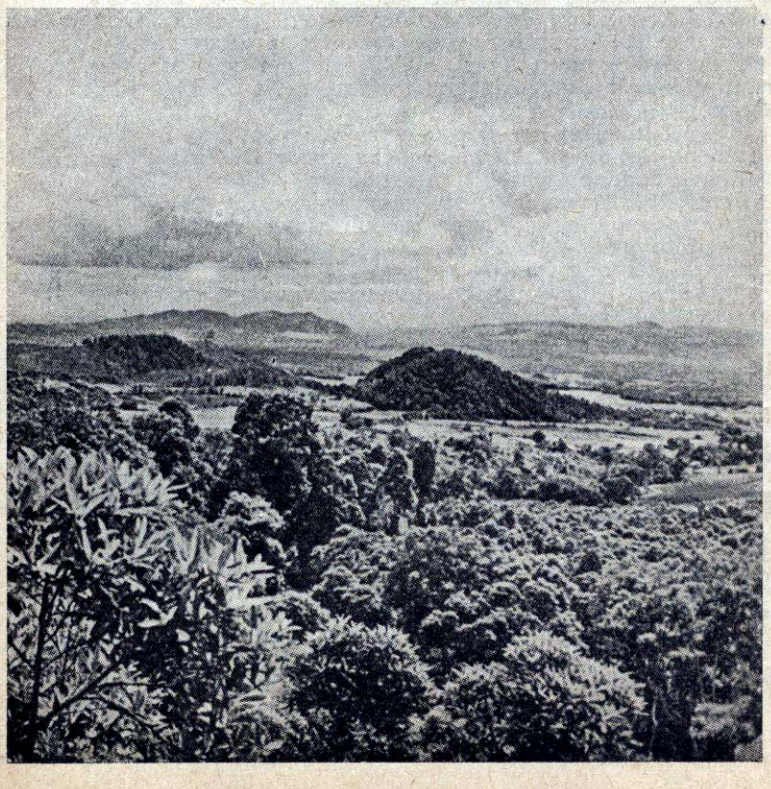
hijgend stil om even op adem te komen, zogenaamd om ons weer in een losgesprongen puttee te wikkelen, modderkluiten van onze zolen te steken en elkaar glimlachend toe te hijgen dat.... het.... wel.... mee.... valt. En altoos voor ons uit klimt onvermoeibaar als een vleesgeworden berggod de solide massa van de emeritusplanter. Hoe lang we ook klimmen, het bos blijft dicht, al krijgen de bomen, naarmate we stijgen, steeds dichter baarden en weliger mosbedekking. Muis klimt doodbedaard voor me uit, kijkt af en toe even om, om superieur te glimlachen, hooghartige repliek op de geuite bezwaren van de vorige avond. Inderdaad: cet âge est sans pitié.

Doodstil is het in het bos: opmerkelijk is het, weinig vogelgeluiden klinken op deze hoogte, waaruit we de troostende gedachte putten, dat ook de vogelen niet alle hoogvliegers zijn.

Als we menen, dat we er nu toch haast moeten zijn, omdat we werkelijk niet meer kunnen, ontmoeten we tegenliggers die ons minzaam verzekeren, dat het zwaarste stuk nog komt en ons aanraden maar plan-plan te doen.... Maar eindelijk zijn we er dan toch, want plotseling staan we uit de kille schaduw van het oerwoud aan de rand van de zonovergoten aloon-aloon, de Edelweiszvlakte. Zilvergrijs ligt ze te glanzen in de middagzon tussen de nog dichtbegroeide bergwanden. Overweldigend is het contrast tussen het wel sombere bos, waardoorheen we urenlang moeizaam omhoog geklommen zijn en deze zilveren vlakte, waarboven de nu zo nabije kegels van de Gedeh, Goemoeroeh en Panggranggo uit rijzen. Luchtige nevelsluiers komen aanglijden uit de kloven en ravijnen, maar telkens weer blaast de bergwind ze uiteen.

Na nog een kwartiertje wandelen over de volkomen vlakke bodem van deze oude krater, bereiken we de hut van de Indische Bergsportvereniging. We zijn er, hongerig en moe!

Het glanspunt van deze chalet vormt het kacheltje! Het is een goede gewoonte onder de bergsport-enthousiasten die hier gastvrijheid genieten, bij hun vertrek voor volgende gasten een goede voorraad gekloofd brandhout achter te laten. Ook de leeftocht die niet geconsumeerd wordt, wordt meestaal achtergelaten en zo vinden we als welkomstgroet een zakje zout, een half busje suiker en wat conserven. Ook prijkt er een heel rijtje whiskey- en cognacflessen op een plank in het keukentje, doch die zijn — we zien het met één oogopslag — volkomen leeg. Al spoedig zitten we behaaglijk om het gezellige, antieke kacheltje, dat met behulp van een flinke scheut petroleum in no time gloeiend rood bloost. We stillen onze honger met de nog verse kadetten en vullen mogelijke hiaten aan met geurige Jenne-snert en we slurpen gloeiend hete koffie. Zwartjan trekt als een tractor, en buiten, waar het al begint te schemeren, weerklinken de bijlslagen van onze onvermoeide koelies, die voor nieuwe voorraad brandhout zorgen. Muis heeft al eens rondgesnuffeld om en bij de logeerhokken en trekt een ietwat benauwd gezicht. „Is hier geen e....?" horen we haar bescheiden fluisteren. De leider slikt zijn laatste halve kadet naar binnen. „Buiten!", grinnikt hij, terwijl zijn botervette duim uitnodigend door het raam wijst. „Je kunt niet missen...."

Het werd koud en donker en donkerder, en we steken het petroleumlampje op en schuiven dichter bij het knetterende vuur. Het ding geeft goddank te weinig licht om te bridgen, maar we kunnen er uitstekend bij borrelen. De cognacfles doet de ronde en wordt allerwege geapprecieerd. Als hij leeg is, besluiten we met algemene stemmen maar te gaan pitten. De een na de ander verdwijnt nog even naar buiten. Voor wat frisse lucht. Met het flashlight. Daarna gaat de zeer solide deur dicht voor de nachtvorst en andere eventualiteiten en we gaan de kooien bekijken.

Nee, slapen doen we vooreerst nog niet. Het staaldraadonderstel van Muis' kooi staat vervaarlijk bol onder het gewicht van honderd-en-zestig pond, en ik, die daar pal onder lig, voel me maar zeer matig op mijn gemak en denk met weemoed aan mijn Aupingmatras, meer dan 2000 meters beneden me in de vlakte.

Dan begint aan alle kanten het gekraak, gestommel, gezucht en geritsel, dat voor de rest van de nacht onze kleine nachtmuziek zal vormen. Als er een wat onwennig zich omdraait in de smalle kooi, kraakt en ritselt het krantenpapier, tegen de optrekkende kou vermoedelijk, kwistig onder de ligmatjes gespreid en knerpen de strak gespannen staaldraden. Dit klinkt uit alle slaapsaletten.

„Kunnen jullie nou niet wat rustiger liggen?" klinkt het vriendelijk van de divan bij de kachel in de social-hal.

„Als ik jou was, zou ik me maar koest houden!" is het verontwaardigde antwoord. „Jij hebt het beste plekje uitgezocht!"

Dan komt vanachter het dunne houten beschot een benauwd kinderstemmetje:

„Mam.... mammie.... ik moet...."

„St!" fluistert een geagiteerde vrouwenstem. „Denk toch om de mensen, vervelende meid!"

„Maar als ik nou toch heus...."

Muis grinnikt bescheiden. Maar hoorbaar. „Vervelende meid!" klinkt het achter het beschot. En ik voel mee met moeder en kind; beider situatie lijkt me penible.

„Mammie toch...."

Het gegrinnik neemt toe en wordt luider. Even later doorzoekt een Everready alle duistere hoeken.

„Daar staat-ie!" Het klinkt merkbaar opgelucht.... „Lig je goed, Paps?" informeert Muis van boven. Ik grabbel naar mijn hoofdkussen, dat uit een poppebedje afkomstig had kunnen zijn. „Stil liggen en hou je toet dicht!' snauw ik. Even is het rustig. Dan kraakt er een deur en in het vage schijnsel dat de houtblokken verspreidt, verschijnt de welgedane en dikomhulde gestalte van onze ex-planter. Een snelle lichtflits glijdt langs het rijtje flesssen op de muurplank, blijft even pozen op de cognacbottel. En met een diepe zucht klinkt het door de nachtelijke stilte: „Verdikkeme.... hij is toch leeg. De zuipers!" Bulderend gelach uit alle couchettes. „Koud hè?" informeert het drankorgel minzaam. „Ik kwam es naar de kachel kijken. Maf-ze, hoor!"

Nee, de nachtrust had beter kunnen zijn, hè Muis? Na de morgenkoffie, die weer volledig troost brengt, trekken we over de Edelweiszvlakte, worstelen ons omhoog door struiken en dicht kreupelbos om een blik te werpen in de gapende krater, grauw en geweldig. Een afdaling lokt ons niet bijzonder aan en we zakken gauw af naar de zilveren vlakte, waaruit de bomen opsteken: grillig vertakte groeisels met wapperende grijsgroene mosbaarden. Aan de rand, waar de vlakte vrij steil afdaalt naar het Noordwesten, wacht ons een machtig uitzicht. Diep beneden ons ligt de groene wereld, waarover machtige wolken zeilen, die hun schaduwen werpen over het lage land. Tusssen het groen vlekken rode daakjes van huizen en ondernemingen; plassen en riviertjes glinsteren in het zonlicht. Geluiden stijgen op door de ijle lucht tot waar we staan, meer dan 2000 meter boven de wijde vlakte, die daar ingesloten ligt door het golvende bergland.... Bergen. Symbolen der eeuwigheid. Immers: in den beginne was de chaos.... Op de derde dag schiep God de gebergten. Als kronen stonden zij over de wereld en hunne hoofden glansden ver onder de zon. Als symbolen der eeuwigheid verhieven zij zich onder de oneindigheid van de hemel.... Zo was het, Muis.

HEIN BUITENWEG

Kroniek der Nederlandse Antillen

Interim

Nadat in een besloten vergadering (op 1 December) de Staten der Antillen de heer M. P. Gorsira, vertegenwoordiger in Nederland, over de door de Regering ontworpen interim-regeling hadden gehoord, is in een openbare vergadering (op 6 December) deze aangelegenheid openlijk besproken. In deze vergadering zijn de van vice-minister-president mr. van Schaick afkomstige bescheiden aan de orde gekomen.

Zij behelsden enige wijzigingen in het ontwerp interim-regeling naar aanleiding van het advies der Staten, waarbij op enige punten tegemoet werd gekomen aan de wens der Staten. De belangrijkste wijziging is in zekere zin een compromis. In de toelichting van het voorstel tot een twee-kamerstelsel wordt o.m. gezegd:

Thans is de zetelverhouding van de Staten: Curaçao acht, Aruba acht, Bonaire twee en de Bovenwindse eilanden elk één. Hoewel de zetelverhouding buiten alle proporties is tot het bevolkingsaantal, is Aruba niet genegen afstand te doen van zijn gunstige positie; van de Bovenwinden mag hetzelfde worden verwacht. Men beroept zich op het rapport van Aruba, dat voorziet in een federale raad met voor Aruba vijf zetels, Curaçao vijf, Bonaire twee en de Bovenwinden elk één zetel. Het eiland Curaçao eist een samenstelling op grondslag van evenredige vertegenwoordiging voor de gehele Antillen. Iedere wijziging ten gunste van Curaçao zou op Aruba en de Bovenwinden op verzet stuiten. Om uit de impasse te geraken wordt een gemitigeerd tweekamerstelsel voorgestaan, dat vermoedelijk de instemming van alle partijen zal kunnen verwerven.

Volgens het nieuwe ontwerp bestaan de Staten uit twee colleges: een volksraad, gekozen op grondslag van evenredige vertegenwoordiging en een federale raad, waarin het gebied van elk eiland volgens het rapport van Aruba vertegenwoordigd is. Hoewel in de volksraad de eilanden evenredig vertegenwoordigd zullen zijn, zal van elk eiland ten minste één afgevaardigde zitting nemen. Het voorstel werkt nader de gang van de ontwerp-landsverordeningen en de noodzakelijke wijzigingen uit. De kwestie of Curaçao en Aruba ieder met acht zetels of evenredig vertegenwoordigd zullen zijn, was in de vergadering het enige fel omstreden punt. De heer Jonckheer stelde voor als mening der Staten vast te leggen, dat een twee-kamerstelsel niet wordt voorgestaan en dat de Staten aan een stelsel met één kamer met evenredige vertegenwoordiging de voorkeur geven, daar de belangen van de eilanden door de zelfstandige besturen der eilanden behartigd worden en de Staten als overkoepelend lichaam niet meer over de belangen van de eilanden zullen beslissen. Dit voorstel werd verworpen met zeven stemmen vóór en dertien tegen. De heer Gerharts stelde voor de leden van de federale raad door de eilanden te laten verkiezen, op grondslag van evenredige vertegenwoordiging, inplaats van door de vertegenwoordigende lichamen der eilanden. Dit werd verworpen met acht stemmen vóór en twaalf tegen.

Het voorstel van de heer Tromp (Unie Nationaal Aruba) tot handhaving van de tegenwoordige verhouding werd aangenomen met twaalf stemmen vóór en acht tegen.

De heer Henriquez stelde vervolgens voor een verhouding van twaalf zetels voor Curaçao, acht voor Aruba, twee voor Bonaire en voor de Bovenwinden elk één zetel, welke verhouding in werking zou treden na afloop van de zittingsperiode der Staten. Dit voorstel werd verworpen met negen stemmen vóór en elf tegen.

Wel eerlijk ...

De 8-8 verhouding blijft dus gehandhaafd. Er zal in de loop der tijden nog genoeg over gezegd en geschreven worden.

Beurs- en Nieuwsberichten schrijft even te willen aanstippen op welke gronden deze voor beide eilanden buitengewoon gewichtige zaak beklonken werd. „Zoals de heer Debrot al zeide, was zelfs een Arubaans nationalist bij uitstek als Henny Eman van mening, dat de 8-8-verhouding voor Curaçao onrechtvaardig is. In de wandelgangen van de Staten vernamen wij gisteravond van een Arubaans Statenlid, dat hij zeker voor het compromis-voorstel-Henriquez gestemd zou hebben, omdat hij het redelijker en democratischer achtte, ware het niet, dat de vrees, dat zijn politieke tegenstanders uit deze stap munt zouden slaan, hem tot tegenstemmen gedwongen had. Dit lid was wel eerlijk, maar intussen....." verzucht de **Beurs.**

Vis

Het Diepzeevisserijbedrijf Borghini Curaçao N.V. gaat binnenkort aan de slag; omstreeks 25 Dec. arriveren op Curaçao de diepzeevissersboot „Georgia II" uit Italië via Las Palmas, na in de buurt van Trinidad reeds gevist te hebben, zodat de eerste lading vis direct na aankomst van het schip op de Curaçaose markt komt.

De „Georgia II", aldus deelde de medeoprichter en directeur alhier van het Diepzeevisserijbedrijf, de heer Ernest Campbell, aan de **Beurs** mede, werd in 1947 gebouwd en staat ingeschreven bij de Registro Navale Italiane, de Italiaanse Lloyd's. Het schip is eerst zeer onlangs boven de waterlijn geheel omgebouwd met het oog op de eisen, die het tropische klimaat en de korte golfslag van de wateren om onze eilanden aan de schepen stellen. Het vaartuig meet 175 ton, vaart 10 knopen per uur en heeft een koelruimte van 80 m³. De 11-hoofdige bemanning bestaat geheel uit Italianen, die allen een jarenlange ervaring in het diepzeevisserij bedrijf hebben. De „Georgia II" is een modern uitgerust schip, dat zelfs radiotelefonie aan boord heeft. Er wordt gevist met drie treilnetten, die *f* 15.000,— per stuk gekost hebben. Men rekent voorlopig op een vangst van 40 à 45 ton per maand, en de vangst wordt rechtstreeks aan de kleinhandelaren verkocht. Het schip zal vrijwel de gehele tijd op zee — in de internationale wateren — zijn en wekelijks een keer Aruba en een keer Curaçao aandoen om de vangst aan land te brengen. Gevist wordt op alle in onze wateren voorkomende consumptiediepzeevissoorten, zoals Spaanse makreel, red-snapper enz. Van het geautoriseerde kapitaal van *f* 400.000,— hebben de oprichters van het bedrijf *f* 80.000,— ingebracht, terwijl bij de plaatselijke banken kan worden ingeschreven op gewone aandelen van *f* 100,—, waarvan er 1000 uitgegeven zijn. Het behoeft geen betoog, zo merkt de **Beurs** terecht op, dat het nieuwe bedrijf een belangrijke rol zal gaan vervullen in de voedselvoorziening van onze eilanden.

Verrader verraden

Over de „loden verrader" heeft men her en der véél gelezen. Het beeld is nu weer op een van H. M.'s marineschepen op weg naar Curaçao. Het schip staat onder commando van de officier Emile Dankmeijer, die — pittige bizonderheid — de schoonzoon is van S. A. L. Maduro, de oudste firmant van Maduro en Co's Bank. Maar de **Amigoe di Curaçao** komt roet in de romantische schotel werpen. Het blad schrijft „dat wat thans voor de loden verrader doorgaat een namaaksel is".

De **Amigoe** schrijft:

De overlevering wil inderdaad dat het bewuste beeld in oude tijden dienst gedaan heeft als schegbeeld van het Nederlandse Fregat „Van Alphen". Dit schip is niet in de Caraibische Zee, doch in de haven van Curaçao (St. Annabaai) bijna anderhalve eeuw geleden gezonken. Het beeld is door vissers uit de diepte opgehaald en nooit aan de familie Maduro verkocht (in die dagen was er nog niet veel sprake van de familie Maduro), doch het kwam terecht in handen van de familie de Gorter. Een der voorvaderen van deze welbekende Curaçaose Reders familie was Peter de Gorter, die in oude tijden havenmeester van Curaçao was. De havenmeester was eigenaar van de „Peterhof" (thans pension Juliana), een herenhuis gelegen aan de St. Annabaai op Otrabanda, alwaar het later als de „loden verrader" bekend geworden, schegbeeld op een kistje als het ware over de leuning van de veranda naar de haven stond te kijken. Het was vaste gewoonte bij de familie de Gorter om kort voor het vertrek van een hier gestationneerd oorlogsschip te harer huize een bal te geven voor de officieren. Deze feesten duurden in de regel tot diep in de nacht en na afloop van zo'n feest is in de vroege ochtenduren in alle stilte een roeiboot bemand met adelborsten langszij van de werf gekomen en werd voor de eerste keer de „loden verrader" door de Marine weggekaapt. De „loden verrader" hing enige uren later bij het uitvaren van het schip hoog in een der masten te bengelen tot grote verbazing van de havenmeester, zijn eigenaar. Na terugkeer van het oorlogsschip uit Nederland, enige jaren later, werd op gelijke uiterst geheimzinnige wijze in het holst van de nacht het beeld weer op zijn plaats gezet en toen de familie de Gorter 's ochtends ontwaakte stond de „loden verrader" over de leuning van de veranda naar het water van de haven te staren alsof er niets gebeurd was, ware het niet, dat hij inmiddels helemaal nieuw opgeschilderd was.

Dit was het begin van de traditie van de „loden verrader", welke zich heeft voortgezet met kortere of langere tussenpozen tot in de twintiger jaren van deze eeuw, toen de zoon van Peter de Gorter, de heer Cornelis Boye de Gorter, die het rederij-bedrijf met zeilschoeners van de familie had voortgezet, besloot voor langere tijd met zijn familie naar Europa te gaan. Hij heeft toen de Peterhof zonder meubilair aan de firma Maduro verkocht. Omdat hijzelf, doch vooral zijn vrouw en dochter, zeer aan dit oude familie-bezit met de marine-traditie waren gaan hechten, heeft hij voor zijn vertrek en voor de verkoop van het huis, de „loden verrader" in bewaring gegeven aan de toenmalige politiecommandant, de heer Appel. Na enige jaren uit Europa teruggekeerd zijnde, wilde de familie het beeld uit de bewaring van de politiecommandant overnemen, doch deze was inmiddels gestorven en niemand wist, waar de „loden verrader" zich bevond. Alle pogingen om het beeld op te sporen zijn tot nu toe tevergeefs geweest.

Nu zal men natuurlijk zeggen, de „loden verrader" is daarna toch nog enige malen gesignaleerd en is zeer vermoedelijk op dit ogenblik onderweg naar Curaçao. Welnu, het beeld, dat de laatste jaren voor de „loden verrader" doorgaat, is de „loden verrader" niet. Dit beeld is ongeveer 15 jaar geleden vervaardigd om de viering van een zakenjubileum van de Maduro en Curiels Bank meer luister bij te zetten. Mevr. de Gorter en haar dochter (de heer Gorter was inmiddels overleden) waren in die tijd weer in Europa. Velen, die het echte beeld kennen en het andere op het feest te pronk zagen staan, beweren, dat er niet eens van een behoorlijke gelijkenis

Bestel **nu** de Kalender 1950

Postrekening 14574, Oost en West, Den Haag

sprake is. En zo is de Nederlandse marine bij de neus genomen, zij vaart heen en weer met een beeld, denkende, dat dit de door haar officieren in onheugelijke tijden gevestigde traditie vertegenwoordigt, doch dat in werkelijkheid een nog niet eens goed gelijkend namaaksel is.

Tot zover de **Amigoe,** die daar nog aan toevoegt: „Dat men er brandhout van make, het heeft dit wegens verraad aan de „loden verrader" wel verdiend. Zoals het spel de laatste jaren gespeeld werd, was het toch al niet aardig meer. Toen het beeld in oude tijden achter het huis aan de haven over het water stond uit te kijken en een ieder, die wilde, het zou hebben kunnen wegnemen, was het aardige van het hele gedoe, dat desondanks de marine in het holst van de nacht met veel omhaal en voorzichtigheid om niet „ontdekt" te worden, het beeld kwam „revindiceren". Men wist of vermoedde dit ten huize van de familie de Gorter natuurlijk zeer goed en er werd, vooral door de dames, meestal voor opgebleven om te zien hoe de brave adelborsten zich deze keer weer zouden „uitsloven" om het beeld in hun bezit te krijgen. Zoals het de laatste jaren gegaan is, met veel fanfare en publicaties, ja zelfs gepaard met een overval op een Nederlands oorlogsschip in de haven van Rotterdam (sic), is een en ander veel te geforceerd geworden om nog aardig te kunnen zijn".

Tot zover de **Amigoe di Curaçao,** die ons weer een ontgoocheling bezorgt in dat kleine deel van ons leven, dat aan de romantiek der zeven zeeën is gewijd.

Willem Antoine Hellmund, oudste employé van de K.N.S.M., bekende figuur op Curaçao, is overleden....; in niet meer dan twee jaar tijds heeft de bekende Curaçaose praktizijn Egon Baiz te Leiden zijn titel van meester in de rechten behaald....; een verdienstelijk Antillisch burger, de onderwijzer R. Gehrels was 25 jaar bij het onderwijs, werd deswegen terecht gehuldigd.....; de Rode Kruis Colonne Curaçao bestond tien jaar, neemt een moderne, fraaie nieuwe Centrale post in gebruik....; de Nederlandse schermleraar J. Abrahams is op Curaçao aangekomen in verband met de training der Antillische schermers voor de Caraïbische en Midden-Amerikaanse Olympiade.....; mr. C. A. Pekelharing uit Amsterdam is benoemd tot lid van het Hof van Justitie.....; en de heer F. E. J. Thijsen werd notaris op Aruba....; ir F. Q. den Hollander bracht een bezoek aan de Antillen...; „geen vuurwerk op Oudjaar" was het, velen bedroevende, verbod van de hoogste autoriteit op Aruba....; de Staten hebben hun eens gedane toezegging tot finantiële steun voor een muziekschool ingetrokken...; er zal een Olympisch Comité voor de Nederlandse Antillen worden gevormd.

EL.

KRONIEK VAN SURINAME

Intocht

Sedert 2 December vertoeft gouverneur Klaasesz in het Surinaamse midden. Op de oude beproefde manier heeft hij zijn intocht gehouden: plechtige ontvangst, plechtige begroeting van de waarnemend gouverneur en vervolgens naar de Staten. De belangstelling van het publiek was groot; zelfs werd in een der bladen van het protocol een twistpunt gemaakt, waarbij men meende dat jonge ambtenaren niet vóór mochten gaan bij vooraanstaande particulieren.

In de Staten heeft gouverneur Klaasesz zijn geloofsbrieven aangeboden. Hij deed dit vergezeld gaan van een rede, waarin hij zeide, dat hij geen regeringsbeleid wilde bespreken, daar hij dit, vooruitlopend op de nieuwe verhoudingen, slechts wilde doen na overleg met het college van algemeen bestuur.

Niettemin heeft hij het een en ander over zijn mening te berde gebracht. „Autonomie", zeide hij, „betekent verantwoordelijkheid, het verlangt daden niet van anderen, maar van onszelf. De interimregeling zal slechts de instrumenten verschaffen; alleen wanneer deze op kundige wijze worden gehanteerd zal de wettelijke regeling aan de hooggespannen verwachtingen voldoen. Het Surinaamse volk dient er van doordrongen te zijn, dat autonomie ook verplichtingen legt op de schouders van de individuele burger, die daadwerkelijk belangstelling in het wel en wee van zijn land heeft te tonen en al het mogelijke moet doen om de daarvoor vereiste ontwikkeling te bereiken; verantwoordelijkheid voor de politieke partijen, verantwoordelijkheid ook voor de pers".

„Ook de hoogste autoriteiten — ging hij verder — moeten zich laten leiden door de waarheid, dat in deze twintigste eeuw geen enkel land, hoe autonoom het ook zij, op eigen benen kan staan, doch dat in alle zelfstandigheid en gelijkwaardigheid dient te worden samengewerkt met anderen. Samenwerking in de eerste plaats met de rijksgenoten in Nederland, de Antillen, een samenwerking waar elk deel van het Koninkrijk, naar het befaamde Koninklijk woord „zich zelf moet willen zijn en blijven", doch ter wille ener hechte staatkundige, economische en culturele combinatie bereidheid moet tonen tot een wederzijds geven en nemen".

Naar de berichten in de kranten te oordelen heeft deze rede van de gouverneur in Suriname een goede indruk gemaakt.

Jonge Bosneger in Suriname bezig met houtsnijwerk. Foto uit „Suriname" van Willem van de Poll.

Kweekschool

De kweekschool, die zozeer in het middelpunt der warme belangstelling stond tijdens de debatten over de interim-regeling van Suriname, is plotseling een feit geworden. Vroeger dan wij gedacht hadden, maar dan nog voorlopig zonder eigen behuizing, is zij geopend. Dat zij zo spoedig tot stand kwam is zonder twijfel een compliment voor de ijver, die het tegenwoordige college van algemeen bestuur en met name de heer Lichtveld aan de dag legt.

De heer De Niet als waarnemend gouverneur was bij de opening tegenwoordig. Daar de heer Lichtveld verhinderd was, sprak de heer De Niet de rede uit, die de heer Lichtveld voor deze gelegenheid op schrift had gesteld. Dat kan hier blijkbaar. Wel een aanwijzing, dat er tussen de gouverneur en de leden van het college van algemeen bestuur een gemoedelijke vertrouwelijkheid moet bestaan.

In deze rede wordt er op gewezen, dat de kweekschool een vorm van samenwerking tussen openbaar en bijzonder onderwijs verzinnebeeld. „Door een gentlemenagreement", aldus de heer Lichtveld, „dat er in voorziet, dat in enkele principiële vakken confessionele leraren onderricht geven aan de leerlingen, die dit wensen, is het mogelijk geworden, dat deze kweekschool evenzeer dient voor de opleiding van bijzondere onderwijzers als van openbare, zodat de school evenzeer moreel gesteund wordt door de kerken als door de overheid. Voorwaar, een prachtig voorbeeld van samenwerking, gezond verstand en realiteitszin".

Aan de kweekschool zijn een dag- en een avondcursus verbonden, een schakelklasse (voor hen, die niet geheel aan de toelatingseisen voldoen) en een herscholingscursus (voor hen, die reeds in de praktijk werken, doch wegens hun mindere opleiding ten achter zouden kunnen worden gesteld). Het diploma van de kweekschool zal gelijk staan met het Nederlandse. Binnenkort hoopt de school eigen lokalen te kunnen betrekken. Tot directeur is de heer Jonkman benoemd.

Allerlei

De regering heeft bekend gemaakt, dat waarschijnlijk in Mei de Westindische conferentie zal kunnen worden gehouden; in Februari hoopt men een ontwerp betreffende de structuur van het Koninkrijk aan Suriname en de Antillen voor te leggen. - Prins Bernhard hoopt op zijn reis naar de West op 5 Februari in Suriname te arriveren. - De heer M. Karamat Ali is in het district Commewijne tot lid van de Staten herkozen. - Na langdurige debatten, die vier dagen aanhielden, hebben de Staten de suppletoire-begroting-1949 goedgekeurd. Het nieuwsblad „Suriname" leverde critiek op het zeer lage peil van het debat, waarbij men over ging tot persoonlijke aanvallen. - Het eindcijfer van de begroting is thans *f* 26.652.943,—; er kon een reservefonds van *f* 600.000,— worden gevormd. - Een amendement werd aangenomen om *f* 10.000,— ter beschikking te stellen voor het herzien van de uitgave van de Westindische encyclopaedie; *f* 100.000,— werd ter beschikking gesteld van een radiotherapeutisch instituut. - De heer Jong Baw heeft Suriname vertegenwoordigd op de negende Caraïbische conferentie, die op Sint Thomas plaats vond. - De secretaris van de Latijns-Amerikaanse economische commissie (onder-afdeling van de F.A.O. van de V.N.) de Mexikaan Cabanas heeft in Paramaribo besprekingen gevoerd. - Paramaribo heeft een ochtendblad gekregen: de advertenties worden gedrukt, maar de tekst (omdat er 's nachts geen enkele drukkerij drukken wil) gestencild. Redacteur van het blad, dat „Reveille" heet, is de heer De Rooy. - Suriname kreeg ook een nieuwe partij, de Congres-partij, die verklaarde dezelfde beginselen te hebben als de opgeheven Hindoestaans-Javaanse Politieke Partij.

W.

Jong Javaans meisje, in Suriname geboren. Ook deze foto is ontleend aan het prachtige boek van Willem van de Poll.

Het volgende nummer van „Oost en West" verschijnt op Zaterdag 14 Januari 1950

UIT DE DAPOER

Er was eens een hele dikke garnaal, die ergens in een grote zee woonde. Hij was een beetje zonderling, zeiden de andere garnalen, want hij bemoeide zich met niemand, sprak met niemand en ging zo helemaal zijn eigen gang. Garnalen zijn dieren die dat nu eenmaal niet zo erg goed kunnen hebben, maar daar zijn het dan ook garnalen voor.

Wanneer er gevist werd, kroop deze garnaal steeds weg. „Hij voelt zich", zeiden de anderen en duikelden blindelings het net in, „hij heeft zijn figuur juist zo mee voor de eettafel, maar mijnheer is er zeker te deftig voor". Doch het hielp allemaal niets wat ze zeiden. Steeds weer opnieuw als de vissers kwamen verborg de garnaal zich. En hij werd hoe langer hoe dikker. „Het is zonde", vonden de anderen, maar de garnaal haalde lichtkens zijn schouders op en zweeg.

En toen op een dag ging de mare door de zee, Oenah gaat sambal Oedang maken.

Hoe weten de garnalen dat nu, zoudt u zeggen; maar och, garnalen schijnen alles te weten en hoe ze dat weten is hun geheim

Het nieuwtje ging van mond tot mond. De zee zoemde er van. Dit hoorde ook de dikke garnaal en toen gebeurde het wonder.

Toen er weer gevist werd, zwom de garnaal niet weg. Neen, hij hield eerst een toespraak die klonk als een klok. „Garnalen", zei hij, „Oenah heeft ons nodig. Zij die het kunnen weten zeggen dat Sambal Oedang voortreffelijk smaakt. Het is voor ons een eer, een grote eer, Oenah de helpende hand te reiken en te kunnen behoren tot genoemde sambal".

Hier zweeg hij buiten adem, want hij had in zijn hele garnalenleven nog nooit zoveel achter elkaar gesproken. En dan draaide hij zich om en riep: „Volgt mij vrienden" en.... hij zwom recht het net in. „Hij heeft gelijk", zeiden de anderen. „Het is inderdaad een eer voor ons". Er was er niet één die nog achter wilde blijven. Het werd een gedrang van belang en bij drommen werden zij opgehaald.

„Wat een vangst", vonden de vissers, „enorm"!

De garnalen lachten in hun vuistjes en slechts één ding speet hun. Dat ze de Sambal Oedang niet zelf zouden kunnen proeven.

SAMBAL OEDANG (4 personen).

200 gram garnalen
1 kleine ui.
3 knoflookpitjes
1 theelepel laos
½ theelepel trassi
1 theelepel goela djawa
20 gr. boter, marg. of olie
1 mespunt sereh
1 salamblaadje
1 djeroek poeroet blaadje
1 lepel asemwater
2 lepels gedroogde geraspte klapper
2 dl water
sambal oelek en zout.

De garnalen wassen en op een vergiet laten uitlekken. De ui en de knoflookpitjes fijnhakken of fijnraspen en met de rest van de kruiden in de boter, de margarine of de olie fruiten (circa 5 min.). Daarna het water, het asemwater, de gedroogde geraspte klapper, de goela djawa en zout toevoegen en het geheel ongeveer 15 minuten laten trekken. Vervolgens de garnalen er door mengen en de sambal oedang langzaam laten indampen tot er een laagje olie op komt. Vóór het opdienen het salam blaadje en het djeroek blaadje verwijderen. **OENAH.**

Vervolg van blz. 10

Een jaar later trad Verbeet in dienst van de Westindische Compagnie en in September 1764 hield hij zijn intreerede op het kasteel Sint George d'Elmina, aan de kust van Guinee. Op last van de Amsterdamse Kerkeraad werd die rede gedrukt en uitgegeven. Eerst twee jaar later vernemen we weer iets van onze held; de 19de Maart 1766 hield hij in hetzelfde kasteel een plechtige rede, naar aanleiding van de inhuldiging van Prins Willem V als algemeen erfstadhouder. Kort daarop moet hij zijn overleden, daar wij verder niets meer van hem vernemen. Hij heeft een uitvoerige Memorie nagelaten waarin hij al zijn moeilijkheden en vervolgingen heeft beschreven en die in 1762 te Delft is gedrukt. Dit stuk is thans zeer zeldzaam; er bevindt zich een exemplaar in de bibliotheek van het Koninklijk Instituut te 's-Gravenhage. Verder liet hij een bundel Oostindische Uitspanningen na, bestaande in Mengeldichten en Gezangen. Hoofdzakelijk uit deze gegevens heeft Busken Huet een gefingeerd Dagboek van Gerrit Verbeet samengesteld. **Dr F. W. STAPEL**

STUDIECOMMISSIE

van de Koninklijke Vereeniging „Oost en West"

OUDERS in Indonesië, Suriname en de Nederlandse Antillen, die hun kinderen voor studie in Nederland hebben achtergelaten of die het plan hebben, kinderen hierheen te sturen,

WEET U, dat de **studiecommissie** van onze Vereniging tot taak heeft de behartiging van de belangen van kinderen, die op verzoek van de ouders als „pupil" zijn ingeschreven?
Kort samengevat omvat deze taak:

1. Zo nodig afhalen van de boot.
2. Zorgen voor goede huisvesting. Geregeld contact houden met de huisvestende familie en met de pupil zelf.
3. Verzorging van de studiebelangen. Geregeld contact met de schoolleiding en het nemen van maatregelen in het belang van de studie.
4. Het inlichten van de ouders over gedrag en ijver van hun kind(eren).
5. Het beheren van de financiën, waarvan iedere drie maanden verantwoording wordt afgelegd.

Wendt U voor inlichtingen tot de **Studiecommissie, Javastraat 82, 's-Gravenhage. Telefoon 111419.**

Wilt U dit doorgeven aan belanghebbenden, die ons blad niet lezen?

OPROEP.

Van de Vereeniging Studiebank te Batavia, welke ons werk op hoge prijs stelde, verkreeg de Koninklijke Vereeniging „Oost en West" de volle eigendom van al haar bezittingen, bestaande voor de ene helft uit effecten en voor de andere helft uit voorschotten en Indische banksaldi, waarvan transfer naar Holland in de eerstvolgende jaren uitgesloten is.
Onze vereniging aanvaardde deze bezittingen, daarbij op zich nemende zoveel mogelijk de werkwijze van de Studiebank na te volgen inzake het verlenen van financiële steun aan jongelieden bij hun studie.
Hieraan zijn de volgende voorwaarden verbonden:

1. voor steunverlening komen alleen in aanmerking jongelui, die uitmunten door studie-aanleg blijkens diploma's en/of getuigschriften.
2. steunverlening wordt uitsluitend verstrekt aan Nederlandse onderdanen, die de bedoeling hebben na volbrachte studie, een werkkring in Indonesië te aanvaarden.
3. de gelden worden in leen verstrekt en moeten na volbrachte studie terugbetaald worden.

Jongelieden, die menen in aanmerking te komen voor deze steunverlening, kunnen schriftelijk daartoe het verzoek richten tot de algemeen secretaris van het hoofdbestuur, Dr. Kuyperstraat 5, te 's-Gravenhage, met uitvoerige opgaaf van redenen, welke steunverlening noodzakelijk maken.
Aangezien het voor deze steun beschikbare bedrag beperkt is, kunnen slechts enkele jongelieden daarvoor in aanmerking komen.
Na 15 December a.s. kunnen geen verzoeken meer in behandeling genomen worden.

Koopt NU de Kalender !

Vóór het te laat is! U kunt nu nog exemplaren van onze fraaie kalender bestellen, die dan nog tijdig vóór 1 Januari in Uw bezit kunnen zijn!

De kalender bestaat uit zes bladen, elk voorzien van een driekleurendruk illustratie uit Oost en West. Een sieraad voor Uw huiskamer. Meer dan een sieraad: een dagelijkse herinnering aan de landen, die ons lief zijn.
Deze kalenders van de Koninklijke Vereeniging Oost en West kunnen, tegen betaling van *f* 2,50, afgehaald worden bij de secretariaten der Afdelingen of bij het Hoofdbestuur, Dr. Kuyperstraat 5, Den Haag. Voor toezending per post kan men bestellingen, met remise van *f* 2,60, richten tot laatstgenoemd adres door storting op **postrekening 14574 Oost en West, Den Haag.** Dit geldt voor bestemmingen in Nederland, Indonesië, Nederlandse Antillen en Suriname. Voor het buitenland bedraagt de prijs *f*2,50 plus *f*0,20, terwijl door degenen die de kalender als aangetekende zending wensen te ontvangen *f* 0,15 aan aantekenrecht boven deze portibedragen verschuldigd is. Hiernaast staat een afbeelding, welke voorkomt op één der kalenderbladen.

VERENIGINGSNIEUWS

AFD. 's-GRAVENHAGE. Op Vrijdag 9 December had de reeds eerder aangekondigde openingsavond van de Bridgeclub „Oost en West" in de Marijkezaal van Grand Hotel Centraal plaats, waar een 50-tal bridgeliefhebbers bijeengekomen was. Nadat de afdelingsvoorzitter, de heer F. van Peski, een kort openingswoord gesproken had, nam het spel een aanvang. De avond was zeer geslaagd, waartoe behalve de fraaie omgeving ook nog het uitloven van prijzen en dergelijke veel heeft bijgedragen. Met animo werd tot bijna middernacht gespeeld, waarna de aanwezigen voldaan huiswaarts keerden. Een heugelijk feit was, dat vele introducé's zich als lid van „Oost en West" aanmeldden. Het is dan ook te verwachten, dat de deelname aan deze bridge-avonden belangrijk zal toenemen. De bijeenkomsten zullen gehouden worden op de 2e en 4e Vrijdag van iedere maand, terwijl men zich kan opgeven bij het Bestuur van „Oost en West" (tel. 115936), dan wel bij de Bridgeleiding (tel. 551049 of 551156). Een woord van dank is hier op zijn plaats voor de directie van Grand Hotel Centraal voor haar uitnemende medewerking.

AFD. BREDA. Op Vrijdag 9 December organiseerde de Afdeling voor haar leden de 3e bijeenkomst van het seizoen in „Het Wapen van Breda". De majoor van het KNIL H. Sjoers, hield een causerie, toegelicht met lichtbeelden, over land en volk van de Kleine Soenda-eilanden. Spreker gaf een duidelijke uiteenzetting van de aard van het volk, van hun gewoonten en van de adat en wist het auditorium van het begin van de avond tot het eind te boeien, door zijn prettige en heldere betoogtrant en riep bij menigeen weer beelden op uit de mooiste tijd van het leven. Het was voor allen weer een genoegelijke avond. De voorzitter kon dan ook namens alle aanwezigen de spreker hartelijk dank zeggen voor het genotene.

AFD. ZUTPHEN EN OMSTREKEN. Voor de tweede avond in dit seizoen trad de opperhoutvester Ir Z. Salverda als spreker op. Bij zijn causerie „Snapshots van Nw. Guinea" nam hij de toehoorders aan de hand van een 100-tal lantaarnplaatjes mede op zijn reis, welke hij door dit land heeft gemaakt. Hij behandelde de voor dit land kenmerkende landschappen zoals het moerasgebied, het Karstlandschap, het gebergte-areaal, het stenen tijdperk en liet tenslotte zien hoe een exploratie per vliegtuig in deze streken enorme voordelen biedt boven de dagenlange tochten per prauw. Uit hoofde van zijn vak gaf spreker zeer interessante beschrijvingen van diverse boomsoorten en eventueel mogelijke cultures. De prachtige door hem genomen foto's gaven een duidelijk beeld van het gesprokene. Wij willen deze lezing gaarne aanbevelen, opdat een ieder aan de hand van het gebodene zich een mening zal kunnen vormen of het zin heeft grote bevolkingsgroepen daarheen te brengen.

AFD. DORDRECHT. Het winterseizoen te Dordrecht werd op Donderdag 13 October 1949 des avonds om 8 uur in de zaal van Hotel Ponsen succesvol geopend met een lezing door Jhr. Dr J. C. Mollerus met vertoning van lantaarnplaatjes over: „Een reis naar Curaçao, Suriname, Trinidad, Barbados en Venezuela". De heer Mollerus is een prettig causeur, een man, die de halve wereld bereisd heeft. Het gehoor luisterde zeer geboeid naar de interessante lezing.

Op Donderdag 1 December 1949 hield de Heer Drs L. Coomans de Ruiter in Taveerne Ter Merwe een lezing met lichtbeelden over „Uit Borneo's Wonderwereld". De heer Coomans de Ruiter vertoonde een serie prachtige, merendeels door hem zelf vervaardigde opnamen van de fauna op Borneo en de aanwezigen hebben met zeer veel aandacht de boeiende en geestige lezing gevolgd. Het was een zeer geslaagde avond. Jammer, dat het gehoor niet groter was!

AFD. 'T GOOI. Maandagavond 12 December hield de Afdeling 't Gooi haar derde vergadering in dit winterseizoen. In deze vergadering trad op de heer Ir J. H. Schijfsma, gedelegeerde ter R.T.C. voor de Nederlandse minderheid, met het onderwerp „Kolonisatie in Nieuw-Guinea". Hiervoor was veel belangstelling, de zaal van Hotel Gooiland was geheel gevuld met ongeveer 300 personen. Onder die waren ook wel enige niet-leden van Oost en West. De spreker begon er op te wijzen, dat het behoud van Nieuw-Guinea een Nederlands belang is en ook een belang voor de bevolking daar. Over die bevolking vertelde de geachte spreker vele belangrijke bijzonderheden. Die bevolking verkeert nog altijd in het stenen tijdperk. Ze kent geen ijzer, geen textiel, geen aardewerk. In het Australische gedeelte bestaat een verbod van regerings-wege, op medische gronden gebaseerd, om aan Papoea's kleren te verkopen. Iedere stam der bevolking spreekt een eigen taal. Een Papoease eenheidstaal bestaat er niet. Voor Nederland is het van groot belang, dat het grote, zeer dun bevolkte eiland onder eigen beheer blijft. Er zijn ongeveer 200.000 Indische Nederlanders, die onder eigen bestel willen blijven leven. Waar moeten die allen naar toe, als Nieuw-Guinea ook opgenomen wordt in de R.I.S.? Het eiland belooft in de toekomst voor velen een goed bestaan. Zo biedt het goede mogelijkheden voor cacao, voor petroleum, voor kolen, voor goud, enz. enz. Na de pauze werd een serie aardige lantaarnplaatjes vertoond. Het was een schone avond voor allen, die deze vergadering hebben bijgewoond.

AANNEMERSBEDRIJF

bouw-
beton-
hei-
waterwerken

Kantoren:
Dordrecht, Kromhout, 65-67, Telefoon 6941 (drie lijnen)
Den Haag, Fr. Maelsonstraat 45, Telefoon 553844

VAN HEEK & Co. N.V.

ENSCHEDE
(Holland)

Spinners - Wevers
Finishers

KATOEN - WOL

24 December 1949 42e Jaargang No. 19

Officieel Orgaan
der
Koninklijke Vereeniging

OOST en WEST

Beschermheer
Z. K. H. Prins Bernhard der Nederlanden

Algemeen Voorzitter: Ch. J. I. M. Welter
Algemeen Secretaris: Mr. L. van Son
Algemeen Penningm.: Mej. L. H. Krüger

*

De Koninklijke Vereeniging „Oost en West" streeft er naar bij het Nederlandse Volk kennis te kweken van en belangstelling te vergroten in de Gewesten overzee. Zij geeft een geïllustreerd orgaan uit, onder redactie van het dagelijks bestuur, waarin artikelen worden opgenomen die actuele vraagstukken de overzeese gewesten betreffende, behandelen.

Redactie en administratie: Dr. Kuyperstraat 5, 's-Gravenhage. Tel. 115936. Giro 14574.
Uitgave Three Castles, P. C. Hooftstraat 18, A'dam, Telefoon 99 66 2.
Drukker: Schefferdrukkerij, Dordrecht.
Aanmelding voor het lidmaatschap — per kalenderjaar — kan geschieden bij het secretariaat van het hoofdbestuur, Dr. Kuyperstraat 5, te 's-Gravenhage, zomede bij het secretariaat van de afdelingen. De contributie bedraagt ten minste ƒ 7,50 per jaar, terwijl het officieel orgaan „Oost en West", aan alle leden gratis wordt toegezonden. Zij die toetreden als lid na 31 October, betalen een contributie van tenminste ƒ 7,50, welke tevens geldt voor het volgende jaar. Indien vóór 1 December van het lopende jaar het lidmaatschap niet is opgezegd bij een der hoger gemelde secretariaten, wordt dit geacht stilzwijgend te zijn verlengd.
Donateurs minimum ƒ 10,— per jaar.
Buiten het lidmaatschap om, is het mogelijk zich te abonneren op het orgaan van „Oost en West". Het abonnementsgeld bedraagt ƒ 9,— per jaar. Indien een abonnement niet is opgezegd 14 dagen vóór het einde van het jaar, waarover het abonnement loopt, wordt het geacht zonder meer te zijn geprolongeerd.
Abonnementen kunnen op ieder tijdstip ingaan.

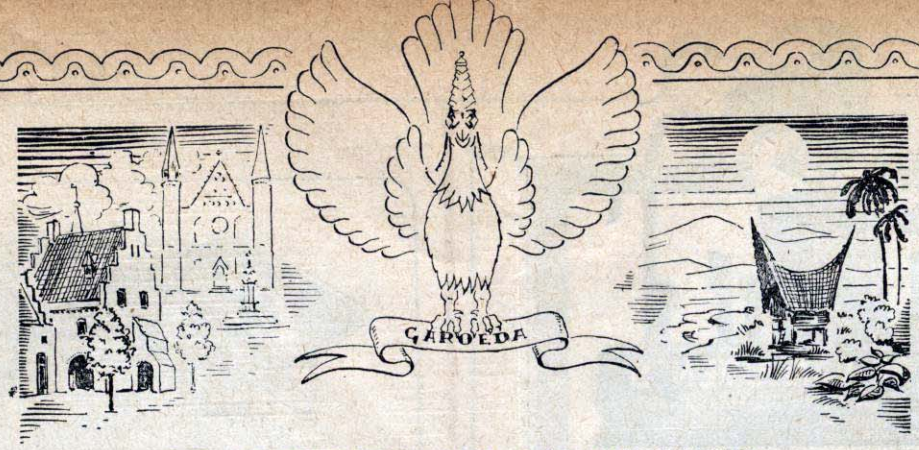
Advertenties: Alle gegevens worden op aanvrage gaarne verstrekt door de Uitgeverij, P. C. Hooftstraat 18 te Amsterdam, telefoon 99662

*

UIT DE INHOUD:

pag.

Een nieuw begin 3
Verre eilanden van Oost-Indonesië:
Ternate en Morotai 4
Historisch Besluit 5
Sang Merah Poetih,
Rood-Wit: de vlag van Indonesië 6
Een laatste hartekreet 7
Muziek in alle dingen: Zuidzee-kunst 8
Nederlanders in Indië: Gerrit Verbeet 10
Bij een halssnoer uit Soengai-Poear 11
Indisch allerlei 12
Verhalen uit de oude Oost: Gedehtocht 15
Kroniek der Nederlandse Antillen 17
Kroniek van Suriname 18
Uit de Dapoer 20
Verenigingsnieuws 21

15 DECEMBER GEOPEND

HET INDISCHE RESTAURANT „Garoeda"

Oud-Indische sfeer in Oud-'s-Gravenhage Het in stijl gehouden interieur is uniek door de vele decoratie's van speciaal ontworpen Javaans houtsnijwerk. De Oud-Indischgast zal zich hier volkomen thuisvoelen. Geniet in deze selecte omgeving van onze Indische gerechten en specialiteiten.

Speciale salons beschikbaar voor diners en partijen, waar desgewenst ook de Hollandse of Franse keuken geserveerd kan worden. Ook voor het koffie- en theeuurtje is „Garoeda" hèt trefpunt! Schitterend uitzicht op Oud-'s-Gravenhage. „Garoeda" staat onder de Directie van Lensvelt Nicola.

INDISCH RESTAURANT „Garoeda"

KNEUTERDIJK 18a - HOEK HEULSTRAAT 's-GRAVENHAGE - TEL. 18.02.30

DIRECTIE LENSVELT NICOLA N.V.

N.V.
P. F. van Vlissingen & Co's
Katoenfabrieken
Helmond

T&D Huishoud Jam

Bereid uit fijne rijpe vruchten. Verkrijgbaar in diverse soorten. Een delicatesse op de boterham.

De naam Tieleman & Dros waarborgt U kwaliteit.

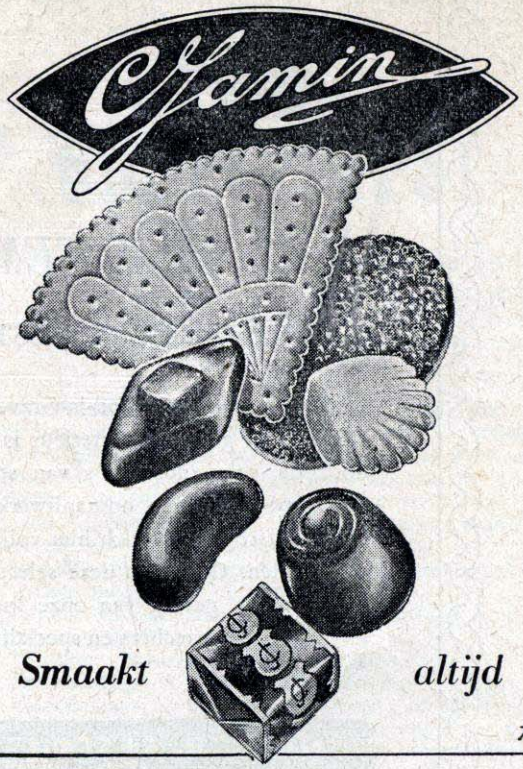

Tieleman & Dros
LEIDEN

BENELUX
FRUIT LIJN

Rotterdam -
Middellandse Zeehavens
v. v.

"Rigtersbleek"

KATOENEN en KUNSTZIJDEN
WEEFSELS
EFFEN, BEDRUKT en FANTASIE

N.V. RIGTERSBLEEK
v/h G. J. van HEEK & ZONEN
ENSCHEDE

HBU **HBU**

is de moeder van de porseleinkast.

Een gezegde dat getuigt van wijze bedachtzaamheid. Wie van deze waarheid goed doordrongen is, zal zijn kostbaarheden en waardepapieren zeker niet in huis bewaren, doch ze veilig in onze banksafe opbergen.

HOLLANDSCHE BANK-UNIE N.V.
AMSTERDAM - DEN HAAG - ROTTERDAM